

13.347. 47.365
ERDŐKÉNY TÁR

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 115. ÉVFOLYAMA

1980. FEBRUÁR • XXIX. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

T A R T A L O M

Dr. Várhelyi István: A munkatermelékenység alakulása és a termelési alapok kihasználása — — — — —	49
Dr. Szodfridt István: Az erdőgazdálkodás szerepe a Duna—Tisza köze területhasznosításában — — — — —	53
Dr. Csanády György, Gulyás Jenő: Üzemegészségügyi és technológiai feladatok a vibrációs betegségek megelőzésére — — — — —	61
Dr. Sali Emil: Hazai erdeink megoszlása minőség szerint — — — — —	66
Dr. Solymos Rezső: A faállományértékelésről — — — — —	68
Dr. Márkus László: Hozzászólás dr. Solymos Rezsőnek „A faállományértékelésről” című cikkéhez — — — — —	71
Király Pál: Első modern erdőtörvényünk történelmi előzményei II. rész — — — — —	73
Domokos Gergely, Kovács Imre: Vegyszeres gyomirtási kísérletek lombos magcsemeték között — — — — —	83
Nemeskéri Gyula: Hozzászólás a vállalati szociális fejlesztőmunkához — — — — —	86
Dr. Szalay László: Az égerfaszítók kártétele — — — — —	89

Címkép: A beteg, túlkoros fák veszedelmei a parkerdőnek.

A hátlaton: Csörlőzés segít a sfkos lejtőn (Fotó: ERTI, Michalovszky I. felvételei).

СО Д Е Р Ж А Н И Е

Д-р Вархельи И.: Формирование производительности труда и использование производственных фондов — — — — —	49
Д-р Содфридт И.: Роль лесного хозяйства в использовании площадей в районе междуречья Дуная и Тиссы — — — — —	53
Д-р Чанади Дь. Гуляш Й.: Задания по санитарии производства и технологии в предотвращении заболеваний от вибрации — — — — —	61
Д-р Шали Е.: Распределение площади лесов Венгрии по качеству — — — — —	66
Д-р Шольмош Р.: Об оценке древостоев — — — — —	68
Д-р Маркуш Л.: Выступление в связи с сочинениями д-ра Шольмоша об оценке древостоев — — — — —	71
Кираль П.: Предистория первого современного венгерского закона о лесе, часть 2-ая — — — — —	73
Домокош Г., Ковач И.: Опыты по химической прополке в посевах лиственных пород — — — — —	83
Немешкери Дь.: Мысли в связи с развитием социальной работы в предприятиях — — — — —	86
Д-р Салаи Л.: Повреждения стекляницы ольховой (Шюантхедон шпхацциформис) — — — — —	89

C O N T E N T S

Dr. I. Várhelyi: The trends of productivity and the utilization of means of production — — — — —	49
Dr. I. Szodfridt: The role of Forestry in the land-use of Duna—Tisza köze — — — — —	53
Dr. Gy. Csanády, J. Gulyás: Technological and health-care tasks in preventing the illness caused by vibration — — — — —	61
Dr. E. Sali: The areal distribution of Hungarian Forests by quality — — — — —	66
Dr. R. Solymos: About the evaluation of stands — — — — —	68
Dr. L. Márkus: A contribution to the article about the evaluation of stands written by dr. Solymos — — — — —	71
P. Király: The historical background of the First Modern Hungarian Forest Law—part 2. — — — — —	73
G. Domokos, I. Kovács: An experiment of using herbicides among hardwood seedlings — — — — —	83
Gy. Nemeskéri: Ideas about the social development in an enterprise — — — — —	86
Dr. L. Szalay: The damage caused by Synathedon spheciformis — — — — —	89

A Z E R D Ő

az Országos Erdészeti Egyesület kiadványa. Szerkeszti: Dr. Solymos Rezső. A szerkesztőség címe: Budapest, II., Frankel Leó u. 44. Levélcím: Budapest, Pf.: 17. 1277. Kiadja a Lapkiadó Vállalat, Budapest, VII., Lenin krt. 9—11. Levélcím: Budapest, Pf.: 223. 1906. Felelős kiadó: Siklósi Norbert. Kapják az Országos Erdészeti Egyesület tagjai; terjeszti még a Posta Központi Hirlapiroda (Budapest, V., József nádor tér 1. 1900) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a KHI 215—96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj egy évre: 90,— Ft, egyes szám ára: 8,— Ft. Külföldön terjeszti a „Kultúra” Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat (Budapest, Pf.: 149. H—1389.), az évi előfizetés ára: 7 \$.

Révai Nyomdat Egri Gyáregysége, Eger. 80. 2. 0015 Felelős vezető: Vilček János.

Index: 25 208

HU ISSN 0014—0031

A MUNKATERMELÉKENYSÉG ALAKULÁSA ÉS A TERMELÉSI ALAPOK KIHASZNÁLÁSA

DR. VÁRHELYI ISTVÁN

A munka termelékenysége nemcsak az egyes vállalatok, hanem mindinkább az egész népgazdaságunk központi kérdése. A termelékenység fogalmi értelmezése, annak fejlődése is a szemünk előtt játszódott le. 1968-ig — a gazdaságirányítás reformjáig — elsősorban az élómunka termelékenységéről beszéltünk. Napjainkban fontosabb az ún. teljes termelékenységre összpontosítani. Az élómunka-termelékenység hagyományos módszereinek bírálata megnövelte a teljes termelékenységgel való foglalkozást. A termelékenységgel kapcsolatos átfogó vizsgálat pedig mindjobban rávilágított az élő- és holtmunka-ráfordítások egymással való szoros kapcsolatra.

Mint ismeretes, *társadalmi termelékenység* növekedéséről akkor beszélhetünk, ha a használati érték előállításához szükséges elevenmunka-ráfordítás jobban csökken, mint a tárgyiasult munka felhasználása (előzetes termelési fázisok élómunka-ráfordítása). A népgazdaság egészére vonatkoztatott termelékenység — annak ellenére, hogy egyes területeken kiemelkedő növekedés jelentkezik — kisebb mértékben emelkedik. Vagyis szembetaláljuk magunkat azzal a problémával, hogy egy-egy termelési fázis élómunka-termelékenységét mérő mutató — különösen rövid távon — keveset mond, önmagában nem elegendő.

Az elemzés során — az erdőgazdálkodás és a faipar területén is — célszerű az elevenmunka-termelékenység mutatóját az alábbi összefüggés alapján vizsgálni:

$$\frac{T}{L} = \frac{T}{A} \cdot \frac{A}{L};$$

ahol T = a termelési eredményt,

L = a foglalkoztatott dolgozói létszámot,

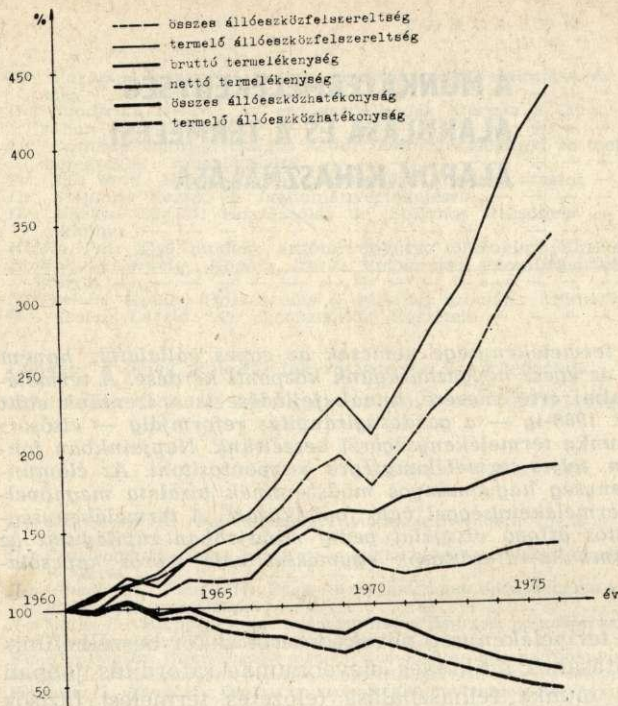
A = az anyagi ráfordítást, illetve a lekötött alapokat mutatja.

Az összefüggés ugyanis rávilágít arra, hogy az élómunka termelékenysége egyenes arányban változik mind a ráfordítások kihasználtságával (T/A), mind a felszereltség mutatójával (A/L). Ha azonban az eszközfelszereltség mutatója gyorsabban emelkedik, mint a termelékenység mutatója, akkor ebből következik, hogy a ráfordítások kihasználtságának mutatója csökken.

Az 1. grafikonon — amely az erdőgazdálkodás adatai alapján készült — ez a jelenség látható. 1960—76 között ugyanis az állóeszköz-felszereltség mutatója gyorsabban emelkedik (337,17%-ra), a gép felszereltség még jobban (434,89%-ra), mint a termelékenységé (187,65%-ra, a nettó termelés alapján 137,4%-ra), nyilván a lekötött eszközök hatékonysága pedig (55,63%-ra, a nettó termelés alapján 40,8%-ra) csökkent.

Közismert az a megállapítás, amely szerint a nem alapigényes időszakban

1. ábra. Az erdőgazdasági munkatermelékenységnek, az állóeszköz-felszereltségnek az alakulása 1960—1976 között

— amikor már az intenzív módszereknek kell túlsúlyban lenni — a munkatermelékenység akkor emelkedik kedvezően, ha az egy főre eső termelés (T/L) gyorsabban nő, mint az egy főre jutó lekötött eszközök (A/L) mennyisége. Ebben az esetben ugyanis a lekötött eszközök növekedése nemcsak munkaerőt pótol, hanem a jobb kihasználás révén gyorsabban térül meg. Ezért, ahogy lehetőség nyílik a korszerűsítésre, késlekedés nélkül végre kell hajtani.

A termelékenység alakulásának megállapításához szükséges azonban az *ún. teljes termelékenységi elemzések* rendszeresítése, elterjesztése is. Egyes helyeken kezd már az a szemlélet kialakulni, hogy a termelékenység vizsgálatához nemcsak az élőmunkát, hanem a holtmunkát is figyelembe kell venni. Szakterületünkön a munka társadalmi tevékenységét sem értelmezhetjük úgy, mint az egy műszakra eső termelés vagy az egy dolgozó által, egy adott időegység alatt előállított termék mennyiségét, mert a termelésnek más erőforrásai, tényezői is vannak. Az egy főre eső termelés olyan emelkedése, amely mellett a költségszint nem csökken, sőt emelkedik (mert aránytalanul nagy ráfordítással állítják elő a terméket), a tiszta jövedelem sem nő (bár „nyereség” van, mert az alapegység dotációhoz jutott), kérdésessé válik. De nem kívánatos az olyan termelékenységi emelkedés sem, ahol egyre több importanyagot használnak fel, vagy a termék exportálása során cserearányomlást idéznek elő.

A vizsgálatnak azt is ki kell mutatni, hogy az egy főre eső termelés növekedése mennyire célozza a tényleges keresletet, a szükséglet kielégítését. A munkatermelékenységet ugyanis nem lehet egyszerűen az egységnyi munkaráfordításra eső termék meghatározott mennyiségével, illetve annak értékével értelmezni. Pontatlan az a megállapítás is, amely a munkatermelékenységet kizárólag az anyagi termelésben nagyobb mennyiségű terméket előállító munkás

egyéni munkatermelékenységgel azonosítja. A munka termelékenysége ugyanis nem egyszerűen a terméktömegnek és a ráfordított össz munkamennyiségnek, hanem a *kielégített szükségletnek és az erre fordított munkamennyiségnek a viszonya*. Az ágazatunk területén is a termelékenység kérdése csak a fogyasztói (felhasználói) igényrendszerrel — a tartamosságot is figyelembe véve — együtt kezelhető, értékelhető. A tartamosságot azért kell figyelembe venni, hogy a nagyobb nyereséget biztosító idős állományok idő előtt „el ne tűnjenek”.

A munka termelékenysége tehát magába foglalja a létrehozott termékmennyiség szükségletkielégítő képességét, valamint a termékszerkezet és a szükségletszerkezet mennyiségi és minőségi megfelelését. Egyáltalán nem mondható társadalmilag termelékenynek az a munka — még ha az egy főre eső termelés kiugróan magas is —, amelynek eredménye minőségileg kifogásolható, sőt alig lehet eladni, mert a piacon nem versenyképes, összetételében nem felel meg a tényleges társadalmi szükségletnek.

A munka termelékenysége nem értelmezhető egyszerűen a termelési eredmény és a munkaráfordítás viszonyaként, hanem az a lényeg, hogy a létrehozott termelési eredmény milyen mértékben alkalmas valóságos, tényleges társadalmi szükséglet, belső és külső piaci igény kielégítésére. A piaci igényeket az árrendszer közvetíti, ez orientálja a termelőket.

Napjainkban egyre inkább szükségesek az ún. teljes termelékenységi elemzések. Ennek megvalósításához ágazatunk területére is javaslok két eljárást. (Továbbá egy bruttó jellegű mutatót is kidolgoztam.)

Az egyik a *lekötött eszközöket* figyelembe vevő, ún. *index módszer*. Ennek az a lényege, hogy egy periódus (pl. 5 éves tervidőszak) alatt elért és realizált termelési eredmény növekedéséhez viszonyítjuk az előállításához szükséges és megfelelően súlyozott eleven munka és a lekötött eszközökben tárgyiasult munkaváltozásokat. A termelékenység (P_{ti}) ennek alapján a következő képlettel számítható ki:

$$P_{ti} = \frac{T_i}{\frac{M_i S_1 + E_i S_2}{S_1 + S_2}} ;$$

ahol: T_i = a termelési eredmény,
 M_i = az elevenmunka-ráfordítás,
 E_i = a lekötött eszközök változásának indexeit,
 S_1 és S_2 pedig a súlyokat jelenti.

(S_1 = a munkabérek és a közterhek; S_2 = az értékcsökkenési leírás — és az eszközökötési járulék —, valamint az erdőfenntartási járulék összege, melynek alapján S_1 közel 70%-os, S_2 pedig valamivel több mint 30%-os arányt ad.)

Ezzel a számítással a fent említett 16 éves időszakra vonatkoztatva, 117,8%-os eredményt kaptam.

A másik a *folyamatos anyagi ráfordítások létszámtartalmát* is figyelembe vevő módszer. Lényege, hogy a vizsgált fázisban felhasznált eleven munka mellett az anyagi ráfordításokat is figyelembe veszi. A számításnál viszont problémát jelent, hogy az elevenmunka-ráfordítás létszámban, a tárgyiasult munka pedig értékben áll rendelkezésre. Éppen ezért — a kétféle munkaráfordítás összegezése céljából — a folyamatos anyagi ráfordításokat (a) el kell osztani az élőmunka-termelékenységgel (P_6) és megkapjuk itt is a létszámot. A termelékenység (P_4) képlete ebben az esetben a következőképpen alakul:

$$P_{ti} = \frac{T}{L + \frac{a}{Pé}}$$

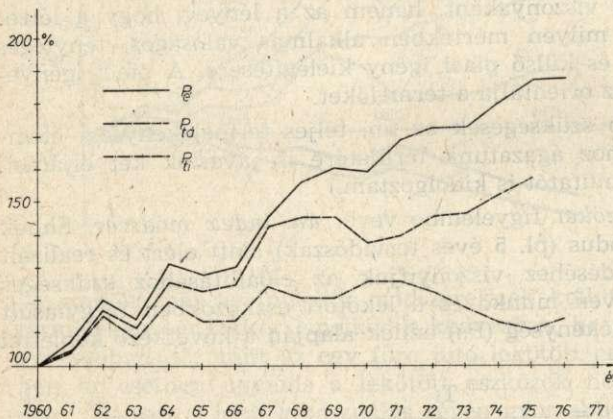
ahol: T = a realizálható termelési eredményt (forintban),
 L = munkaráfordítást (létszámban),
 a = a folyamatos anyagi ráfordítást (forintban),
 Pé = az elevenmunka termelékenységét (Ft/főben) jelenti.

(Az elevenmunka termelékenységét — az a átszámításához létszámra — az anyagi ráfordítást összetételeinek megfelelően, az ipar, pl. az építőipar, gépipar stb. területéről kell figyelembe venni.)

E képlet alapján végzett számítások szerint 162,9%-os színvonalat értünk el. A három mutató között az értéksorrend a következő:

$$Pé < P_{tá} < P_{ti}$$

Ezt a 2. ábra szemlélteti.

2. ábra. Az elevenmunka termelékenysége ($Pé$) és a teljes termelékenység — a folyó anyagi ráfordítás ($P_{tá}$) és a lekötött eszközök index módszer (P_{ti}) alapján — az erdőgazdaságban

Meg kell jegyezni, hogy az elemzéskor a $P_{tá}$ -nál a folyamatos ráfordításokat, a P_{ti} -nél pedig a lekötött eszközöket vesszük figyelembe.

A termelési eredményt leginkább bruttó, de ma már nettó értékkel is számítjuk. A nettó érték alapján általában az adott termelési fázis új értékét kapjuk. Ezért szükségessé vált egy féljellegű, illetve a nettóhoz közel álló mutató kidolgozása is, amelyet a makroökonómiai (pl. ágazati) elemzések-nél figyelembe lehet venni. A mutató lényege, hogy a népgazdasági szinten a nemzeti jövedelem, illetve az ágazati szinten az ún. bruttó jövedelem ($V+M$) és az értékcsökkenési leírás (c_2) együttes értékéhez viszonyítjuk az élőmunka-, valamint létszámra átszámított amortizációs költségráfordításokat. A termelékenységet (P_{tn}) ilyen módon számító képlet a következő:

$$P_{tn} = \frac{J + c_2}{L + \frac{c_2}{Pé}}$$

ahol: J = a nemzeti, illetve a bruttó jövedelmet ($V+M$),
 c_2 = az értékcsökkenési leírást,
 L = a munkaráfordítást (létszámban),
 $Pé$ = az eleven munka termelékenységét jelenti.

Az erdőgazdálkodásra vonatkoztatva szükséges figyelembe venni az élőfakészlet mennyiségi és minőségi változását magába foglaló, változatlan áron számított élőfakészletérték-változást is. A jövőben pedig arra kell törekedni, hogy az erdő hármass (termelési, védelmi és rekreációs) funkciója alapján az értékváltozás figyelembevételére sor kerüljön. Az élőfakészlet-változásnak komplex, a minőségi és a mennyiségi oldalt egyaránt figyelembe vevő kibővült képlete az alábbiak szerint alakul:

$$P_{\text{tűf}} = \frac{J + c_2 \pm \Delta \dot{E}_f}{L + \frac{c_2}{P_6} \pm \frac{\Delta \dot{E}_f}{P_6}}$$

ahol $\Delta \dot{E}_f$ = az élőfakészlet változása.

Az élőfakészlet minőségi változásának nyomon követése az erdőgazdálkodásnak fontos feladata. Ennek szükségességét az utóbbi időben többen is hangsúlyozták, sőt bizonyos módszereket is kidolgoztak (Király László, dr. Márkus László, dr. Solymos Rezső és mások). Dr. Márkus László által kidolgozott minőségi rendszám segítségével pl. lehetőség nyílik az önálló gazdálkodást folytató alapegységeknél is az élőfakészlet változatlan áras és folyó áras értékelésére.

Az élőfakészlet, a költségek, a tiszta jövedelem alakulását is figyelembe vevő módszerekkel lehet kimutatni a tényleges termelékenység, hatékonysági eredményeket. Az ún. teljes termelékenységi elemzéseket tehát — amelyek egyre inkább nélkülözhetetlenné válnak — célszerű rendszeresíteni.

634.0.903

DR. SZODFRIDT ISTVAN

AZ ERDŐGAZDÁLKODÁS SZEREPE A DUNA-TISZA KÖZE TERÜLETHASZNOSÍTÁSÁBAN

A világ rohamosan szaporodó népességének szükségleteit egyre magasabb színvonalon kell kielégíteni, ezért a földterülettel való célszerű és hatékony gazdálkodás nemcsak nálunk központi probléma, de világszerte az. A földterületeket úgy kell hasznosítani, hogy az adott ország vagy térség földből előállítható termékekben jelentkező igényét minél gazdaságosabban, hatékonyabban lehesen kielégíteni. Hazánkban ilyen földhasznosítási probléma jelentkezik a Duna—Tisza közén, annak is elsősorban a homokháti részén. Legjelentősebb területei Bács-Kiskun megyében helyezkednek el, ezért a földhasznosítás kérdését elsősorban megyei keretben kell vizsgálnunk. Ki kell jelölnünk az erdők helyét, szerepüket, jelentőségüket meg kell határoznunk, mert csak akkor tudunk a többi művelési ág mellett szerepet vállalni a területhasznosítás legjobb, legcélszerűbb megoldásában.

Ismeretes, hogy Bács-Kiskun megye erdősültsége a felszabadulás idején 6,5% volt, ez a szám jelenleg — a megyei statisztikai hivatal kiadványa szerint — 1977-ig 15,3%-ra emelkedett, vagyis több mint kétszeresére növekedett. Vizsgáljuk meg azokat az okokat, amelyek ezt a hatalmas arányú erdő térfoglalást lehetővé, indokoltá tették:

I.

A megyében nagy mennyiségű, mezőgazdaságilag rentábilisan nem művelhető terület áll rendelkezésre, amelynek célszerű hasznosítására többek között az erdőtelepítés is megfelelő eszköz lehet. A megyei földhivatal 1973. évi kimutatása szerint, a megye szántóterületei között 53 703 hektár a 0—4 aranykorona értékű, valamint 57 853 hektár a 4—8 aranykorona értékű terület. A gazdaságos mezőgazdasági hasznosítás küszöbértékét általában 4 aranykoronában jelölik meg. Csak következtetni tudunk arra, hogy az említett szántóterületnek mintegy 70⁰/₀-a lehet gyenge tápanyag- és vízgazdálkodású, buckás jellegű homok, amelynek beerdősítésére elsősorban a fenyőfélék látszanak alkalmasnak. A gyenge értékű szántókon kívül ugyancsak több ezer hektárra tehető a legelőként nyilvántartott, többnyire laza, homokbuckás terület, amelyet nemcsak a területhasznosítás, hanem a defláció elleni védelem miatt is tartós növénykultúrával (pl. erdővel) lenne célszerű betelepíteni. Az erdő szerepét, létjogosultságát tehát a *területhasznosítás* alapján látjuk elsősorban indokoltnak.

II.

Bács-Kiskun megyében található az ország összes gyümölcsösterületének 27⁰/₀-a, szőlőterületének pedig 12—13⁰/₀-a. Az utóbbi években is jelentős területeken telepítettek ilyen kultúrákat és jelenleg is folyamatban vannak nagyobb arányú telepítések. Az említett belterjes kultúrák mellett a mezőgazdasági növénytermesztés is fokozottan belterjessé válik. Mindez a *munkaerő-gazdálkodásra* van számottevő kihatással.

Általánosságban az a célszerű, ha a belterjes kultúrák mellett olyan mennyiségben választunk külterjeseket is, hogy a munkaerőhelyzet terén ne támadjon feszültség, a rendelkezésre álló kapacitás elegendő legyen. Az erdőtelepítés ezt a kiegyenlítő szerepet játszhatja. Igazolásra idézzünk néhány adatot. Állami gazdaságok esetén — az 1977. évi adatok szerint — az egy munkaerőre jutó földterület nagysága a megyében 5,4 ha, mezőgazdasági termelészövetkezetek esetén (szakcsoportokat is beleértve) 7,9 ha, a megye legnagyobb földterülettel rendelkező erdőgazdálkodó gazdaságának, a Kiskunsági EFAG-nak területén pedig 29,9 ha. A külterjes és belterjes ágazatok tehát a munkaerőhelyzet terén teremtenek kedvezőbb állapotot, ha egymáshoz képest megfelelő arányban vannak. Az egy dolgozóra eső halmozatlan termelési érték pedig a fenti sorrendnek megfelelően 347 eFt, 233 eFt, 115 eFt. A fenti szektorsorrendben az egy főre eső eredmény pedig 31,5 eFt, 31,6 eFt, 17,0 eFt. A felsorolt adatokból megállapítható, hogy az egy foglalkoztatottra jutó területnagyság szerint a mezőgazdasági és erdőgazdasági ágazat között 4—5-szörös arány áll fenn, ugyanakkor ez az arány szűkül, ha az egy főre eső halmozatlan termelési értéket, még tovább szűkül, ha az egy főre eső nyereséget vesszük figyelembe.

III.

Az erdőgazdálkodás és a mezőgazdaság állóeszköz-hatékonyságának értékeléséhez a következő számadatokat kell figyelembe venni. Az 1977. évi adatok alapján 1000 Ft állóeszközre (bruttó) jutó halmozatlan termelési érték az állami gazdaságok esetén 1242,— Ft, a termelő- és szakszövetkezetek esetén 1007,— Ft, az erdőgazdaság esetén 1297,— Ft. Az 1000 Ft értékű állóeszközre (bruttó) jutó árbevétel tsz-ek, szakszövetkezetek esetén 1089,— Ft (állami gazdaságokról nem találtunk adatot a statisztikai évkönyvben), erdőgazdálkodás esetén 1357,— Ft, tehát az előbbinél kereken 25⁰/₀-kal magasabb. Az 1000 Ft állóeszközre (bruttó) jutó nyereség állami gazdaságok esetén 73,— Ft, tsz-ek és szak-

1. ábra. A mozgó homokot az akác jól megkötí

szövetkezetek esetén ennek mintegy kétszerese, 136,— Ft, erdőgazdaság esetén pedig 192,— Ft. Mindezekből az tűnik ki, hogy a gyengébb minőségű földterületeken gazdálkodó erdőgazdaság állóeszközeinek hatékonysági foka kedvezőbb, mint a mezőgazdasági szektoroké. Kevesebb értékű állóeszközzel is nagyobb termelési értéket, nyereséget képes előállítani. Az erdőgazdálkodás tehát az állóeszközök hatékonysága tekintetében többet nyújt, mint a mezőgazdaság. Ezek az adatok természetesen a jelenlegi eszközellátottságra és árvízszonyokra épülnek. Nagyobb arányú gépi korszerűsítés az erdőgazdálkodásban — pl. falkombájnok beszerzése — változtathat az ismertetett képen.

IV.

A homokhátság gyenge értékű területeinek hasznosításához még két további érv az erdőgazdálkodás javára:

Az ország fafelhasználásához szükséges nyersanyagnak mintegy 40%₀-át külföldről kell behoznunk. Ez külkereskedelmünkre rendkívül nagy terhet ró. A behozott fa túlnyomó része fenyő, ennél fogva a fenyőtermesztés területi kiterjesztése a fagazdasági mérleg kedvezőbbé tétele oldaláról is előnyös lehet. A helyzet reális megítélése kedvéért azt azonban látnunk kell, hogy a homokon megtermelhető fenyőválasztékok nem azonos minőséget képviselnek az importfenyőével. A fafeldolgozás technikai lehetőségének további fejlesztése azonban exportlehetőséget is megnyit az itteni gyengébb fenyőválasztékoknak, ezzel a famérleg és a fagazdaság devizamérlege tehető kedvezőbbé. Részben pedig az itt termelt fenyőanyaggal jelenleg még értékeesebb anyagból létrehozott termékek nyersanyaga is kiváltható, ezáltal a faimport egy részének hazai anyagból való helyettesítése megvalósítható.

A Duna—Tisza közti Homokhátságban végrehajtott erdőültetések, erdőtelepítések

2. ábra. Felhagyott mezőgazdasági területen létesített nemesnyáras értékes és jól hasznosítható fát ad a homokon

az erdősítés fázisában *kis importigényű beruházásként* kezelhetők. A talaj-előkészítéshez, erdősítések kivitelezéséhez az erőigény jelent e vonatkozásban terhet, a csemetetermesztéshez szükséges maganyag, csemetemennyiség hazai forrásokból fedezhető.

*

Előbbiekkal néhány szempont alapján azt kívántam bizonyítani, hogy az erdőgazdálkodás a homok komplex hasznosításában, a korszerű területhasznosításban fontos és jelentős szerepet játszik, nem elhanyagolható ágazatot képvisel, ezért fontosságához mért elbírálásra igényt tarthat, az erdők jelenlegi területének megtartása tehát kívánatos és szükséges. Ennek megoldásához érdemes a Kiskunsági Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság termőhelyi viszonyairól áttekintést adni.

Az előforduló termőhely típusokat nagyrészt saját vizsgálatok, míg elterjedésüket és területarányuk meghatározását az erdőrendezőség által újabban készített üzemtervek adatai alapján állítottuk össze. Az alkalmazott számítási eljárást nem kívánjuk itt részletesen ismertetni. Csak a különféle termőhely típusokon telepíthető fafajok célállományyaival kívánunk kicsit részletesebben foglalkozni.

A termőhely típusokon lehetséges célállományokat, könnyebb áttekintés érdekében csoportosítottuk, a következő kategóriákat különítettük el:

*fenyő véderdők,
fenyő gazdasági erdők,
közepes és jó fenyves vagy gyenge fatermő képességű lombos erdők,
jó fenyves vagy lombos erdők,
lombos véderdők,
csak lombos gazdasági erdők, végül
erdősíthetetlen területek.*

A fenyő véderdők közé soroltuk a csak gyenge fatermő képességű fenyves (feketefenyves) kialakítására alkalmas termőhelyeket.

A fenyő gazdasági erdők között azon termőhelytípusok területét vettük figyelembe, amelyek közepes fatermő képességű fenyőállományokat szolgáltatnak, legfeljebb kizárólag biológiai célzatú telepítésükre kerülhet sor.

A harmadik csoport alternatívát kínál: közepes fatermő képeségű fenyves mellett már a lombos fajok telepítéséről is szó lehetne, de fatermő képességük gyenge, ezért gyakorlatilag — ökonómiai oldalról megközelítve — nem lehet ajánlani telepítésüket, csupán az esetben, ha üdülési vagy védelmi funkcióknak kell megfelelniük.

A negyedik csoport a jó fatermő képességű fenyvesek vagy a közepes—jó lombos fajok számára nyújt lehetőséget. Ez az a kategória, ahol a nagyarányú fenyvesítésre tekintettel inkább a lombos állományok mellett célszerű dönteni, még akkor is, ha a fenyő — távlatban — nagyobb ökonómiai eredményt ígér.

A lombos véderdő csoportba azok a termőhelyek kerülnek, amelyek szikes

3. ábra. Homokbuckákat borító nyílt gyepnek helyén telepített fenyvesek szervesanyag-produkciója a természetes növénytársulását felülmúlja

talajúak, vagy magas talajvizűek, tehát itt a fenyők telepítése számításba se jöhet, de a lombos fajok egyike-másika még véderdőknek felhasználható.

A lombos erdőknek való termőhelytípusok ár- és hullámtéri termőhelyek, másrészt azok a kiváló termőerejű homoki termőhelyek, amelyeken a fenyőt lehetne telepíteni, de a lombos fajok jó növekedése miatt itt a fenyőt nem lenne helyes erőltetni.

Végül az erdősíthetetlen termőhelyek olyan szikes talajú termőhelyeket foglalnak magukba, amelyeken az erdősítést még csak megkísérelni sem szabad.

Az egyes csoportokba sorolható területek aránya a következő: A kizárólag fenyőtelepítésre alkalmas termőhelyek aránya 54⁰/₀-ot képvisel a KEFAG területén. Kerekítve 36⁰/₀-ot képvisel azoknak a területeknek a nagysága, amelyek alternatívát jelentenek a lomb és fenyő között. Az alternatívát kínáló csoport területének legfeljebb 20—25⁰/₀-a lehet akkora, hogy gazdaságos nagyságú erdőrészlet kialakítható rajta és a lombos fajok számára átmenthető. Kizárólag lombos fajokkal ültethető területek aránya kerekén 10⁰/₀-ot tesz ki.

Ennek figyelembevételével a KEFAG területének 30—35⁰/₀-án lehetséges lombos erdő, a többi vagy fenyvesítésre alkalmas, vagy erdősíthetetlen terület.

A KEFAG által erdőként kezelt területekkel kapcsolatban még egy összefüggésre szeretnénk a figyelmet felhívni. A termőhelytípusok területi megoszlását alapul véve összeállítottuk, hogy melyik termőhelytípusnak mi lehetett a természetes növénytársulása? A jelenleg használt területnek mintegy 25⁰/₀-a lehetett gazdasági értéket képező erdő (gyöngyvirágos tölgyes és ligeterdő). További 27⁰/₀ azon terület aránya, amelyen kis értékű lombos erdők fordulhattak elő természetes körülmények között. Jelenleg ezek helyén többnyire gyenge, lombos erdők állnak, részben akácok vagy már felváltottuk őket fenyővel. A száraz gyepekkel fedett termőhelytípusoknak az aránya 45⁰/₀. Ezek túlnyomórészt fenyvesekké váltak, ha beerdősítésre sor került. Mivel a gyeptársulások szervesanyag-produkciója jóval alatta marad bármiféle fafajból összetett erdőkének, ezért a termőhely termőképességének kihasználásában az erdők szintén jelentős szerepet játszanak nagyobb szervesanyag-produkciójukkal.

Az erdőgazdálkodás tehát a többi, homokhasznosításra alkalmas ágazatok között nem áll rosszul. Hozzá kell azonban tennünk, hogy a KEFAG eredményeire alapozott számok ne vezessenek senkit félre, ne keltsék azt a hiedelmet, hogy egy hektár terület erdősítése után a vázolt kedvező eredmények születnek. Ez csak olyan fafaj- és korosztály-összetétel, valamint faipari vertikum és kereskedelmi kapcsolat birtokában lehetséges, ami a KEFAG-on belül megvan. Természetesen kis területű erdővel rendelkező, sokféle szerv is érhet el hasonló eredményeket, de csak akkor, ha ezek gazdálkodását összefogó termelési rendszerek szerint gazdálkodnak.

A fentiek alkalmat adnak arra is, hogy néhány területhasznosítással kapcsolatos problémára a figyelmet ráirányítsuk. Az erdőterületek jövőbeli sorsára is gondolnunk kell, hiszen egyik napról a másikra ezek dolgát nem lehet eldönteni. A jelenlegi erdőterületeknek egy része a földvédelmi törvény rendelkezései értelmében minden bizonnyal művelésiág-változást szenved. Gondot azok a semmi más okszerű hasznosításra nem alkalmas területek okoznak, amelyeken ma túlnyomóan fenyvesek helyezkednek el, és amelyeken az erdők fenntartása a tanulmány első részében ismertettek alapján kívánatos és hasznos. A fenyvesekkel kapcsolatban eddig inkább a bennük alkalmazott nevelési eljárásokkal, fatermésükkel, fájuk hasznosításával foglalkoztunk. A fenyvesek levágása után azonban területük távlati felhasználásával is számolnunk kell. Egy vágásforduló alatt a termőhely nem javul fel annyira, hogy oda igé-

nyesebb lombos fajt lehetne ültetni, vagy a termőhelyet más ágazattal hasznosítani. Marad tehát a fenyvesek utáni egyetlen lehetséges alternatíva, vagyis az újrafenyvesítés. Számolnunk kell persze azokon a területeken a lombos fajok visszahozatalával, amelyeket ma indokolatlanul fenyvesek foglalnak el. Az újrafenyvesítésnek azonban a gyökérrontó tapló (*Fomes annosus*) és egyéb biológiai veszélyei vannak. Ezek leküzdésére, a felújítás akadályainak elhárítására már most gondolnunk kell. Ellenkező esetben a gyenge homokok hasznosítását csupán egy vágásfordulóra, vagyis ideig-óráig oldottuk meg. Erre kell tehát a kutatómunkát, üzemi gyakorlatot egyaránt ösztönöznünk. Hasonlóan foglalkoznunk kell a többi fafajú állomány felújítási lehetőségeivel is. A tölgygyel a megváltozott ökológiai viszonyok miatt máris nehézségeink vannak, hasonlóképpen a szürkenyárrakkal. El kell kerülnünk, hogy a fenyvesek majdani felújításakor hasonló gondokkal álljunk szemben.

A trópusi barna ebkullancs tömeges előfordulását jelzik az NSZK-ból. 1978 nyarán a Német Szövetségi Egészségügyi Hivatal, egyedül Berlinből több mint 300 esetről lértesült. Hatásos védekezésőszér ellene állítólag nincs még. Kutyról emberre is megy, megszívja magát és tovább szaporodik, ha a petékből kikelő lárvák újra kutyagazdát találnak. Főként Ázsiában, Ausztráliában, Afrikában és a földközi-tengeri térségben előforduló parazita lakásban a közép-európai téli hideget is átveszeli. Tisztázatlan még, hogy betegséget terjeszt-e.

(AFZt, 1979. 44/45. Ref.: Jérôme R.)

*

Svédországban is gondot okoz az erdeifenyő ültetési hálózatának bővülése. A manapság kitermelt állományok jórészt természetes újulatból vagy magvetésből származnak. Ezek felújítását viszont tág hálózatú ültetéssel (pl. 2×2 m) végzik. Egy, 1906-ban létesített erdeifenyő hálózati kísérlet kitermelése lehetőséget adott arra, hogy megvizsgálják, milyen kihatása lesz a nagy növértérnek a termelt fűrészrönk minőségére. A hálózat 0,75-ről 3 m-re növelése a térfogatsúlyt mintegy 10%-kal csökkentette. A rönkök minőségromlása a svéd háromosztályos skála szerint, majdnem egy teljes osztályt tesz ki, ha az osztályozást szemrevételezés alapján végzik. A mechanikai vizsgálatok még nagyobb szilárdsági különbségeket mutattak ki; a tágabb hálózatú telepítésekből előállított deszka 2 osztállyal rosszabb minősítést kapott. Az ággöcsök mérete kb. 50 százalékkal növekedett meg — ez a jelenség döntően befolyásolta az osztályba sorolást. Az eredmények alapján azt a tanulságot vonja le a tanulmány, hogy Dél-Svédországban jobb termőhelyeken csak akkor lehet elsőosztályú erdeifenyő fűrészrönkminőséget elérni, ha vagy visszatérnek az 1×1-es hálózathoz, vagy pedig nyesést alkalmaznak. Még az idősebb korban végzett nyesések is hatásosak. Amennyiben a nyesés elmarad, csak II—III. osztályú fűrészrönk és papírfa termelhető (Förbandets inverkan pa tallens sagtimmerkvalitet. Inst. för Skogsproduktion, Rapp. 42. — Ref. Mátyás Cs.).

*

Az erdő és vad együttesének kompromisszuma törekeny, egyre gyakoribb az „erdő vagy vad” kérdésfelvetés — állapították meg az Észak-Nyugatnémet Erdészeti Egyesület 1979 októberi közgyűléen (NSZK). Rámutattak arra, hogy erdészetre és vadászokra mélyebb ökológiai ismereteik alapján, különös felelősség hárul, de ennek csak úgy tehetnek eleget, ha megoldást találnak a vadállomány általános, jelentős csökkentésére, és ha ehhez megkapják a szükséges politikai háttérrel. Utóbbira főként az erdőnek van szüksége, mert a közvélemény hajlandó a vad mellé állni.

(AFZt, 1979. 44/45. Ref.: Jérôme R.)

GYŰJTSÜNK ERDÉSZETI FÖLDRAJZI NEVEKET

Az erdőföldrajzi névgyűjtés mozgalmas, négy évtizedes múltra tekint vissza. Ez a szép, hagyománymentő vállalkozás az Országos Erdészeti Egyesület, a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem, a veszprémi akadémiai bizottság, a soproni Roth Gyula Erdészeti Szakközépiskola támogatása mellett, több erdőgazdaság és erdőrendező-ség, valamint néhány, erdészettörténettel foglalkozó kutató hozzáértése, szorgalmas munkája nyomán szép eredményeket hozott: erdeink, erdészetünk múltjára, életére vonatkozó, a nép, az erdei emberek által őrzött ismeretek sokasága gyűlt össze.

Az első sikereken felbuzdulva szélesebb társadalmi alapra kívánjuk helyezni az évek óta folyó gyűjtést. Ezért az Országos Erdészeti Egyesület csoportjaihoz és tagjaihoz fordulunk segítségért az erdőföldrajzi névgyűjtés szélesebb körű kibontakoztatása érdekében.

A földrajzi nevek gyűjtéséről, a gyűjtőmozgalomról, annak céljáról és feladatairól részletesebb tájékoztatás jelent meg az „Erdőgazdaság és Faipar” 1979. évi 7. számának 14. oldalán. Reméljük, hogy a közlemény számos erdészeti szakemberben támasztott kedvet a földrajzi nevek gyűjtése iránt.

A cikkünkhöz mellékelte rövid útmutató és gyűjtőlapminta csak a legszükségesebb tudnivalókat adja meg. Kérjük érdeklődő szaktársainkat, hogy további tájékoztatás céljából vegyék fel a kapcsolatot személyesen vagy levél útján dr. Kovács János muzeológussal, aki a mozgalom kezdeményezője és szakmai irányítója (címe: Közlekedési Múzeum, Budapest, XIV. ker., Május 1. út 26. Pf.: 37., irányítószám: 1426). Dr. Kovács János a gyűjtőlapokat az érdeklődők rendelkezésére bocsátja.

Hogyan végezzük a gyűjtést?

Erdőföldrajzi névnek, gyűjtésünk tárgyának tekintünk minden, erdőben található helynevet. Össze kell írunk azokat a helyneveket is, amelyek erdőterületen kívül vannak és erdővel, fával, erdészettel kapcsolatosak.

Az Országos Erdészeti Egyesület Erdészettörténeti Szakosztálya Közleményei VIII—X. összevont számának (Budapest, 1975) 159—168. oldalán „A magyar erdőföldrajzi névgyűjtés kérdései” címmel, dr. Kovács János tollából részletes tájékoztató jelent meg. (A kiadvány az egyesületnél még korlátozott számban kapható.) Az írást az érdeklődők figyelmébe ajánljuk, és annak alapján négy fontos gyakorlati tanácsot adunk:

1. A terepen az adatközlőktől gyűjtött nevek és a rájuk vonatkozó adatokat MSZ 5614. sz., kemény fedelű füzetbe jegyezzük le. Az adatközlőkhöz intézett kérdéseink rövidke és pontosak legyenek. „Puskaként” füzetünk belső borítójára ragasszuk be a kicsinyített gyűjtőlapot.
2. Otthon a tisztázást A/4 méretű papírra sokszorosított gyűjtőlapokon végezzük.
3. A nevek térképen való rögzítésére 1:10 000 méretarányú, fénymásolt üzemi térképeket használjunk. A lokalizálást úgy végezzük, hogy amikor a gyűjtést egy adott területen befejeztük, a neveket, illetve a gyűjtőlapokat, északról délre haladva, sorszámokkal látjuk el, majd a sorszámokat a térképnek arra a helyére írjuk fel, ahol a név található. Ha a név nagy területet fed be (pl. egy hosszú völgy), a kiterjedés jelölésére nyilat alkalmazunk.
4. A gyűjtőlap 4—7. kérdésére adandó válaszoknál rövidítéseket alkalmazhatunk (pl. mo = mocsár; le = legelőerdő stb.). Rövidítéseink jegyzékét azonban füzetünk végén adjuk meg.
Ha valamelyik pont kitöltéséhez a hely nem lenne elég, a hátlapon a sorszám feltüntetésével folytassuk.

Gyűjtőlap erdészeti földrajzi név gyűjtéséhez (minta)

..... község, város
..... kerület, erdőrészlet
..... erdészet

1. Népi név (nevek):
2. Népi magyarázat, történeti adatok:
3. Hivatalos, kataszteri név (nevek):
4. Domborzat, tereptárgy:
5. Művelési ág:
6. Jelenlegi fafajok:
7. Természetes állomány:
8. Régészeti leletek:
9. Adatközlő(k) neve, életkora, foglalk., lakhelye:

Dátum:

.....
(olvasható aláírás)

ÜZEMEGÉSZSÉGÜGYI ÉS TECHNOLÓGIAI FELADATOK A VIBRÁCIÓS BETEGSÉGEK MEGELŐZÉSÉRE*

DR. CSANÁDY GYÖRGY,
GULYÁS JENŐ

Sem csökkenteni, sem eltúlozni nem szabad az egyébként is közismert vibrációs ártalom veszélyességét. A megelőzésre megvannak a kipróbált üzemegészségügyi és üzemi-technológiai tapasztalatok. Mindössze arról van szó, hogy ezeket az oktatás-nevelés útján be kell vinni a köztudatba. A dolgozók aktív közreműködése az érdekükben való rendelkezések betartásától a védőeszközök használatáig feltétlenül szükséges és elkerülhetetlen. A vágóalkatrészek vibrációs befolyásáról viszonylag kevés szó esett az eddigiekben, pedig a vágóalkatrészek a vibrációs veszélyforrást vitathatatlanul növelik.

Az üzemegészségügy törekvései egyre inkább összefonódnak a vállalat gazdasági és szociális, valamint a dolgozó legsajátosabb egészségügyi érdekeivel, megvalósításuk közös feladat.

A Gemenci Állami Erdő- és Vadgazdaság a VI. ötéves terv fakitermelési feladatainak felmérése során, egyebek között arra a megállapításra jutott, hogy a döntés-gallyazás, darabolás munkáinak végrehajtása több mint 90%-ban motorfűrész feladat marad. A többcélú fakitermelő gépek — kombájnok — enyhíthetnek ugyan a gondjainkon, de az ártéri terep- és állományviszonyok a jelenleg ismert típusú processzorok, harveszterek szélesebb körű alkalmazása számára nem túlságosan kedvezőek. Hazai nyárasaink törzsfejlődése jellemzően görbe, nemesnyárasaink erősen ágasak, a keményfafajokról nem is beszélve. Homoki fenyveseink nevelővágásaiban a döntés még akkor is motorfűrészszel látszik célszerűnek, ha a továbbfeldolgozás — tegyük fel aprítás — már másrmilyen gépi megoldással történék.

A motorfűrész tehát — legalábbis középtávú terveink végrehajtása során — marad! És — ne áltassuk magunkat — a motorfűrészek bármely típusánál fennáll a zaj- és rezgésártalom okozta foglalkozási betegség lehetősége. A jelenleg forgalomban levő motorfűrészek — az ERTI műszaki fejlesztési főosztályának mérései szerint — 100—110 decibel zajszinttel működnek. A legalacsonyabb zajszintű *Husqvarna 380 D* svéd motorfűrész zajszintje is 94 decibel, tehát felette van az ÁBEO által megengedett „N 80” zajszintnek.

Rezgésártalom tekintetében is alig változott a helyzet a motorfűrészgyártó gépek főleg ízület- és csontkárosodásokat okoztak. A modernebb, nagyfrekvenciák erőfeszítései ellenére. A régi típusú, kis frekvenciájú, nagy amplitúdójú venciás, kis amplitúdójú gépeknél viszont előtérbe kerülnek az ér- és idegrendszeri károsulások.

Ugyanakkor nem kell túlzásba sem esnünk, a *vibráció és zajártalom okozta foglalkozási megbetegedés nem elkerülhetetlen járvány*, mely a motorfűrész-kezeléssel feltétlenül együtt jár:

* Hozzászólás a „Vibrációs ártalom helyzete” című, „Az Erdő”-ben megjelent cikkhez.

- gyakran a gépkezelők az életmódjukkal és életkorukkal járó panaszait túlozzák el és a foglalkozási ártalommal hozzák összefüggésbe akaratlanul vagy olykor tudatosan;
- sok esetben a műszaki vezetők nincsenek tisztában a foglalkozási ártalom és betegség fogalmával és azzal, hogy a Munka Törvénykönyve és annak végrehajtási rendeletei hogyan intézkednek az ártalommal, illetve a betegséggel kapcsolatosan;
- üzemegészségügyi tapasztalatunk, hogy vannak az EVAG-nak panasz- és tünetmentes motorfűrészkezelői, nevezetesen

10 éve kezel motorfűrész panaszmentesen	68,5 ⁰ / ₀ ,
20 éve kezel motorfűrész panaszmentesen	42,1 ⁰ / ₀ ,
20 éven felül kezel motorfűrész panaszmentesen	25,0 ⁰ / ₀ ;
- további tapasztalatunk, hogy a kritikus idő a 4—5 éves motrofűrész-kezelésnél van, ekkorra kell leválasztani véglegesen azt az egyéni alkati típust, akiből sohasem lesz „egészséges öreg stihles”.

Nézzük tehát, mi az elvárt és megkívánt feladata:

- az üzemegészségügyi szolgálatnak,
 - a műszaki vezetésnek,
 - a gépkezelőnek
- az említett foglalkozási betegségek megelőzésében?

Az *orvosi megelőzés* az üzemegészségügy feladata, ezt az OMI (Országos Munka- és Üzemegészségügyi Intézet) módszertani útmutatója és az ERTI tájékoztatása alapján, a következők szerint végezzük:

- részletes foglalkozási, betegségi, családi anamnézist veszünk fel (géptípus, napi hány tank, napi cigaretta stb.),
- belgyógyászati vizsgálatot végzünk, különös tekintettel az érfunkciókra,
- idegrendszeri vizsgálatot végzünk.

Ehhez az üzemápoló segítségével az alábbi műszeres kiegészítő vizsgálatokat végezzük el:

- vérnyomásmérés,
- összehasonlító kézszorítóerő-mérés,
- ujjak hidegvíz-provokációja,
- légvezetési szűrő audiogram, tekintettel a halláskárosodás legkorábbi jeleire: 4000 Hz-en, a C/5-ös csipkére.

Indokolt esetben az Eü. M./31.621./79. hivatalos közlöny alapján a kijelölt illetékes kórház-rendelőintézet szakrendelőit vesszük igénybe, területi illetékeség alapján. (EVAG-unk három megyében terül el.) Ezek szakellátást és segítséget nyújtanak a munkaköri elbírálásban és a rehabilitációs intézkedésekben. Vitás esetben, előzetes megkeresés alapján, az OMI ad biztos diagnózist.

1962 óta átlag 200 a motorfűrész-kezelők száma az EVAG-nál. 1978—79-ben — lényegében egy év alatt — 197 motorfűrész-kezelőt vizsgáltunk meg az említett módszerekkel, figyelve a vibráció és zaj okozta elváltozások korai tüneteit (ezek még nem okoznak 16⁰/₀-nál nagyobb munkaképesség-csökkenést). Figyeljük a fűrészrelésel töltött éveket (expozíciós időt), és az átlagos életkort. (A napi átlag fűrészrelés — expozíció — 4—6 óra, illetve 4—6 tank, a termelési ütemtől függően 1—2 nap, hét, hónap fűrészmentes időszak is lehetséges.)

Jelenleg 197 motrofűrész-kezelőnk fűrészrel. Életkor, motorfűrész-kezeléssel eltöltött idő függvényében a táblázatos kimutatásban foglaljuk össze a szűrővizsgálatok során észlelt tapasztalatokat.

A vizsgált dolgozókon foglalkozási betegségre gyanús tüneteket észleltünk, és emiatt

A szűrővizsgálatok észlelései

Legfeljebb 10 éve fűrészelt 124 fő — 62,9%				10–20 éve fűrészelt 57 fő — 28,9%				20 évnél régebben fűrészelt 16 fő — 8,2%			
Vibrációs panasz	Zajártalmi panasz	Vibráció zajártalmi panasz	Panaszmentes	Vibrációs panasz	Zajártalmi panasz	Vibráció zajártalmi panasz	Panaszmentes	Vibrációs panasz	Zajártalmi panasz	Vibráció zajártalmi panasz	Panaszmentes
18 fő- nél	19 fő- nél	2 fő- nél	80 fő 68,5%	5 fő- nél	10 fő- nél	9 fő- nél	24 fő 42,1%	4 fő- nél	8 fő- nél	Ø	4 fő 25,0%
Átlagéletkoruk: 30,1 év				Átlagéletkoruk: 39,1 év				Átlagéletkoruk: 51,5 év			

- időszakos eltiltásra került: 12 fő (6⁰/₀),
- ismét alkalmas, de korlátozott expozícióban 6 fő (3⁰/₀),
- véglegesen alkalmatlan egyéb betegség miatt 4 fő (2⁰/₀).

Ezekből kitűnik, hogy az összes motorfűrész-kezelői létszám 57⁰/₀-a tünetes panaszmentes, foglalkozási betegségekre utaló korai tünetekkel rendelkezik 43⁰/₀.

Megváltozott munkaképesség miatti leszázalékolás, rokkantosság nem történt gazdaságunknál, megváltozott munkaképességük miatt sokan saját elhatározásból változtattak munkahelyet. Újabb álláspont szerint lesznek olyan intézkedések, amelyek az egészségi károsodás kezdeti tüneteit mutató dolgozókat — saját és üzemi érdekből is — más, de vállalaton belüli munkakörbe irányítjuk (átképzés, tanfolyamok útján stb.). Jelenleg a motorfűrész-kezelés még nem mondható nyugdíjas állásnak, noha célunk az, hogy a jól képzett, az évek, évtizedek alatt összeszokott motorfűrész szakmunkásgárda egészségesen érje el a nyugdíjkorhatárt.

Érdekes tünet, hogy a zajártalom okozta halláskárosodás kezd előtérbe kerülni — ezt mutatják a táblázatos kimutatás számai, de ez a károsodás az üzemegészségügyi hálózat fejlődésével egyre inkább megelőzhető lesz, sőt a rehabilitáció lehetősége is növekszik.

Szólnunk kell a munkaegészségügyi üzemi szervezet felépítéséről, amely 1974 óta működik gazdaságunkban. Az üzemegészségügyi munkát — amely természetesen nemcsak a motorfűrész-kezelők rendszeres vizsgálatára terjed ki, hanem az összes dolgozóra — egy mellékállású üzemi orvos és egy főfoglalkozású státuszban levő üzemápolónő végzi. Az orvos heti kétszeri rendelési időben végzi vizsgálatait. Az üzemápolónő telefonközponton keresztül kétoldali informatív kapcsolatot tart az üzemegységek (erdészetek) vezetőivel. Előgyezés alapján, a már kialakult sorrendben rendeljük be a brigádokat szűrővizsgálatra és „I. fokú alkalmasság”-i személyi kartonokra vezetjük rá észrevételeinket, intézkedéseinket. Így került sor pl. javaslatunkra, a hallásvédő fültek alkalmazására. Ezek használatára természetesen a dolgozót kioktatjuk. Vizsgálataink elvégzéséhez megfelelő alapfelszereléssel és a KTD—2 diagnosztikus táskával rendelkezünk. A gazdaság vezetése — a párt- és szakszervezettel egyetértésben — munkánkat maximálisan támogatja és ennek érzékeltetésére jegyzem meg, hogy eddig mintegy 300 000 Ft-ot fordított a gazdaságvezetés az egészségügyi felszerelésre (állandó üzemi rendelőnk van a gazdaság pörbölyi erdészetiének szociális helyiségében).

Köztudott, hogy az orvosi megelőzés önmagában nem képes az említett betegségek kiküszöbölésére, így hát a legfontosabb, hogy a gazdaság az iparági szinten ismert legmodernebb eszközt, technológiát, védőintézkedéseket és min-

denekelőtt a legkorszerűbb munkaszervezést alkalmazza. Ezért csak lelkese-
dással lehet üdvözölni a „Vibrációs ártalom helyzete” c. cikkben foglalt azon
megállapítást, miszerint „a megelőzés leghatásosabb eszköze ma a munka-
szervezés”.

A munkaszervezési feladatok „abc”-jét jelenti, hogy a motorfűrész-kezelők
egyfolytában egy óránál tovább fűrészelt nem kezelhetnek. A fűrészelésben töl-
tött időt legalább háromszor olyan hosszú ideig tartó, vibrációmentes tevékeny-
ség kell, kövesse. Gyakorlatilag tehát — és ez már a magyar EBEO szerves ré-
sze —, naponta 2×1 óra a napi expozíciós idő a motorfűrész-kezelőknél. A
korlátozott expozíciós idő esetenként lehet napi 1×1 óra, de előírunk heti,
havi korlátozásokat is.

A fenti — feltétlenül helyes — előírásoknak további munkaszervezési, pon-
tosabban technológiai feltételei vannak. Kis létszámú brigádokban — eseten-
kénti betegség miatti hiányzásokkal is számolva — napi 2×1 órás expozíciós
idő nem betartható. Egy fakitermelő brigádban legalább 5–6 fő teljes érté-
kű motorfűrész-kezelőnek kell lennie ahhoz, hogy a munka folyamatos legyen.
Ezért törekszünk a nagyobb létszámú, 8–10 fős fakitermelő brigádok kialakí-
tására. Ez a törekvés egyben a vonszoló-, közelítőeszközök hatékonyságának
növelése irányában is hat.

Konkrét munkaszervezési feladat — s ezt elsősorban a fiatal termelésirá-
nyító műszakiakkal kell jól megértetni — a régi, rossz beidegződések elleni, sza-
kadatlan felvilágosítómunka. Ilyen rossz beidegződés például, hogy — főleg
hosszú éves tapasztalatokkal rendelkező motorfűrész-kezelők — ott is ragasz-
kodnak a nehéz, nagy teljesítményű motorfűrészekhez — *Stihl 70, 75-höz* —, ahol
a kis gépek is épp olyan termelékenyek. Tisztításokban pl az *AV—20 Stihl*
motorfűrész tökéletesen elegendő, sokan mégis a 45-ösökkel dolgoznak szíve-
sebben, mert az *AV—20*-at valamiféle „játékszernek” tekintik, amellyel nem
lehet „teljesíteni”. Ez a feltételezés egyszerűen nem igaz, mert a *motorfűrész-
típust* — és ennek bizonyítása nem utolsósorban műszaki feladat — az *allo-
mány- és fajajviszonyok függvényében kell megválasztani*. Nagyobb lóerő, na-
gyobb fordulatszám, nehezebb gép nagyobb zajjal és rezgésártalommal jár.

Rossz beidegződés következménye az is, hogy a ma használatos *Oregon*
fűrészláncoknál éppúgy megkövetelik — megengedik — a 0,5–1 cm-es „be-
lógást”, mint a valamikor használt *Stihl*-láncoknál. Ebből a helytelen szem-
léletből is nagyobb vibrációs ártalom következik, mert a *túl laza lánc „rángat”*,
az *Oregon*-láncoknál a „belógás” szükségtelen. Fontos, hogy könnyedén, két
ujjal tudja húzni a dolgozó a láncot, de annak semmi belógása ne legyen.

Általában megfelelünk arról, hogy a *vágóalkatrészek — csillagkerék,
lánc, vezetőlemez — állapota növelni vagy csökkenteni képes a motorikus rész
által óhatatlanul okozott vibrációt*, pedig a motorikusan legjobb, akár vado-
natúj gépeknél is, fokozott mértékű vibráció léphet fel a vágóalkatrészek hi-
bás karbantartása következtében. Nevezetesen:

— Gyakran előfordul, hogy a láncot át kell szegecselni (kurtítani, toldani,
hibás szemet kivenni stb.). Ezzel mindenképpen megbontjuk az eredeti —
gyári — vágófogritmust. Egyetlen ilyen megbontás általában nem okoz problé-
mát, de ha további megbontás is szükséges, akkor az az elsővel szemben
— ellentétes oldalon — történjék, különben a lánc munkája nem lesz egyen-
letes, a motor által előidézett vibrációt növelni fogja. De nem szabad arról
sem megfelelkezni, hogy az új láncszem méretét a meglévő többihez igazítsuk.

— Meg kell követelni a *láncok, vezetőlemezek heti karbantartását*, mert csak
így tudjuk a gyalufogak azonos hosszát megtartani. Fontos, hogy a gyalufogak
egyenlő hosszúak legyenek, különben a leválasztott forgácsvastagság ritmiku-

san változik, az egész gép berezeg. Heti karbantartás mellett naponta láncszemenként ellenőrizni kell, hogy a mélységhatárolók egyenlő magasságúak-e. Minden mélységhatároló azonosan legyen lejjebb mint a gyalufog teteje

— Az élezési szögek helyes kialakítása is fontos a vibráció megelőzése és a jó teljesítmény elérése szempontjából egyaránt.

Kívánatos lenne az automata — félautomata — láncélezők beszerzése is (kis műhelyekben alkalmazva azokat), mert egyrészt pontosabb munkát tudnánk követelni, másrészt gyorsabb lenne az élezési munkafolyamat, nem utolsósorban a megfelelő szakember kioktatása, ellenőrzése is könnyebben megoldható.

— Tudvalevő, hogy a gépi láncolajozásnál a szegecsek szinte egyáltalán nem kapnak olajat, ezért kopnak el fokozott mértékben és ennek ellenőrzése érdekében *kell* a láncokat olajban tartani.

Minden, használaton kívüli láncot olajfürdőben kell tartani a vágástéren is!

— A vezetőlemezeket is karban kell tartani, legalább hetente, mert azokon a munka kapcsán „sorja” keletkezik és a lemez vájata is kitágul. A sorját — a vágástéren és a műhelyben is — kaszakővel vagy finom szemcsés kővel kell eltávolítani (a reszelő túlságosan durva) és a vajat az előírt 1,6 mm (20-asoknál 1,3 mm) résbőségre kell beállítani.

Mindez az igen aprólékosnak tűnő, de elkerülhetetlenül szükséges — és még nem is a teljesség igényével felvázolt —, lényegében munkaszervezési karbantartási feladat azt célozza, hogy a forgácsleválasztás ritmusa azonos legyen, a vágóalkatrészek számos meghibásodási lehetősége ne fokozza a vibrációt, csökkentsük a vibrációs veszélyforrásokat.

A nagygépek alkalmazása a fakitermelésben csak úgy károsítja a faállományt és a talajt, ha a gépeket minden áron teljesítőképességük felső határáig használjuk ki; a kézi közelítés is okozott károkat korábban, ugyanakkor a vontatóknak közelítőkaton való használata alig okoz kárt — jelentette ki *dr. R. Grammel* professzor, a freiburgi (NSZK) Erdőhasználati és Erdészeti Munkatudományi Intézet igazgatója a Karintiai Erdészeti Együletnek 1979 októberében tartott közgyűlésén, ahol a fakitermelés ökonómiai és ökológiai korlátaival foglalkoztak.

(AFZt, 1979. 46. Ref.: *Jérôme R.*)

*

Az előhasználati fakitermelések — különösen a kitermelési költségek 60–75%-át kitevő gallyazás — gépesítésének nagy figyelmet szentelnek Norvégiában is. Mintegy 10 éves kutató-fejlesztő munka eredményeként a Norvég Erdészeti Kutatóintézet (norvég nyelvű rövidítése: NISK) gépkísérleti állomása NISK—DELIMBER elnevezéssel univerzális traktorokhoz csatlakoztatható gallyazó-daraboló-rakásoló (processzor) egységet alakított ki. Fő részei az alapgép hátsó részéhez kapcsolódó függesztőkeret, a csúszógémes adogatódaru és a gallyazó-daraboló szerkezet. Az egység eredeti kivitelében a 4000 kg tömegű *Massey Ferguson* MF 168—4 (Anglia) összerakékhajtású, 50 kW motorteljesítményű univerzális traktorra szerelhető.

A forgatható és billenthető FMV csúszógémes daru 4,5 m maximális kinyúlásnál 3,5 kN-nal terhelhető. A gém eltolási sebessége 2 m/s, az eltolási erő 10 kN. A törzsek eltolására 2 tuskés henger szolgál. A maximális eltolási sebesség 2 m/s. A gallyazást — hasonlóan az ÖSA 705/260 processzorhoz — két, célszerűen élezett, övszerű kés végzi. A csúcslevágás az adogatódaru — egy álló- és egy mozgókaros — markolószerkezete felső részében kiképzett késekkel, míg a darabolás láncfűrész szerkezettel történik. A processzoregység hidraulikus működtetésű. A 40, 70 és 200 l/min szállítási teljesítményű szivattyúk üzemi nyomása 15 MPa.

A 2000 kg tömegű egység sorozatgyártása a közeljövőben várható.

(Reports of The Norwegian Forest Research Institute, 34. 4. Ref.: *Posta J.*)

HAZAI ERDEINK MEGOSZLÁSA MINŐSÉG SZERINT

DR. SALI EMIL

Jelentős ideje érdeklődésre tart számot az, hogyan oszlanak meg erdeink minőség szerint. Ezt a hézagot szüntette meg a MÉM Erdőrendezési Szolgálat (ill. jogelődje, az ÁEMI) azzal, hogy a jellemző adatsorokat — a rendelkezésre álló üzemtervek alapadatainak felhasználásával — számítógépen feldolgozta. Ebben módszerként azt követte, hogy a fafaj növedékének alsó és felső értéke közötti mezőt lineárisan hat részre osztotta. Így alakult ki fafajonként az egyes növedék- (vagy minőség-) csoportok nagysága.

Az egyes fafajok egymással nem hasonlíthatók össze, csak önmagukon belüli értékeik adnak tájékoztatást (1. táblázat).

Ha a növedék szórásmezejében a faállományok egyenletesen helyezkednének el, akkor az *átlagos termőhelyi minőség 3,5 lenne*. Megállapítható, hogy *ennél csak az egyéb tölgyek, a feketefenyő és az egyéb fenyőfajok minőségi megoszlása kedvezőtlenebb*.

1. táblázat

A fafajok területének megoszlása, termőhelyi csoportok szerint

M. e.: százalék

1 Fafaj	2 Termőhelyi csoportok						8 Össz.	9 Átlag	10 Súly
	3 I.	4 II.	5 III.	6 IV.	7 V.	7 VI.			
KST	7,25	62,98	24,64	4,02	0,56	0,55	100,00	2,29	8,7
KTT	1,08	9,97	38,57	41,69	8,17	0,52	100,00	3,47	13,0
ET	1,82	6,76	5,73	17,65	14,12	53,92	100,00	4,97	1,4
CS	2,41	35,90	18,76	30,00	10,58	2,35	100,00	3,17	12,5
B	12,55	45,46	18,87	19,84	2,80	0,84	100,00	2,47	6,8
GY	1,88	11,14	15,91	52,16	13,79	5,12	100,00	3,00	7,3
A	2,87	26,61	27,90	30,83	8,11	3,68	100,00	3,26	19,0
EKL	11,00	21,06	26,88	19,81	8,60	12,65	100,00	3,32	4,2
NNY	22,80	19,36	21,59	28,53	6,13	1,59	100,00	2,81	8,2
HNY	5,46	19,70	33,60	32,66	6,69	1,89	100,00	3,21	2,1
ELL	8,72	27,87	32,58	19,65	5,29	5,89	100,00	3,03	4,3
EF	7,82	57,89	15,22	17,22	0,65	1,20	100,00	2,52	8,3
FF	1,20	6,76	11,53	54,72	13,14	12,65	100,00	4,10	3,5
LF	10,99	35,85	25,78	24,25	2,30	0,83	100,00	2,74	1,1
VF	40,25	32,95	13,80	8,55	1,82	2,62	100,00	2,07	0,1
EGYF	18,03	14,29	14,32	16,46	2,98	33,92	100,00	3,74	0,1
Össz.:	6,26	29,80	24,15	28,96	7,09	3,74	100,00	3,12	100,0

Néhány főbb fafaj eredet szerinti területének megoszlása, a termőhelyi csoportokban

M. e.: százalék

1 Fafaj és eredet		Termőhelyi csoportok							9 Átlag
		2	3	4	5	6	7	8	
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Össz.	
<i>Erdőgazdasági erdők</i>									
KST	M	5,17	66,14	22,70	5,52	0,37	0,10	100,00	2,30
	S	5,78	56,77	26,50	10,13	0,79	0,03	100,00	2,43
KTT	M	3,92	28,12	44,83	21,25	1,79	0,09	100,00	2,89
	S	0,14	3,37	35,17	54,24	7,00	0,08	100,00	3,65
CS	M	5,00	63,47	19,71	10,80	1,00	0,02	100,00	2,39
	S	0,84	17,19	20,52	47,81	12,47	1,17	100,00	3,57
B	M	6,98	49,73	20,46	20,72	1,93	0,18	100,00	2,61
	S	2,79	30,87	23,94	35,62	16,19	0,59	100,00	3,13
GY	M	2,81	14,85	17,17	51,27	10,32	3,58	100,00	3,52
	S	1,24	8,90	14,82	53,66	16,07	5,31	100,00	3,90
A	M	4,32	30,84	27,76	27,20	6,48	3,40	100,00	3,11
	S	3,01	29,12	27,53	28,02	8,70	3,62	100,00	3,21
<i>Termelőszövetkezeti erdők</i>									
A	M	3,09	25,77	29,10	31,30	6,18	3,96	100,00	3,24
	S	2,60	26,48	28,68	32,02	7,56	2,66	100,00	3,23

Néhány főbb hazai fafaj növedékének szórásmezejét eredet szerint is megvizsgáltuk, mégpedig az ország erdeinek zömét kitevő erdőgazdasági és termelőszövetkezeti erdőkben (2. táblázat).

Ebből megállapítható, hogy a sarjerdők átlagos minősége (kivéve az akácot) határozottan gyengébb a szálerdőkéhez viszonyítva. Különösen szembetűnő a különbség a szálerdők javára a kocsánytalan tölgyesek, a cseresek és a bükkösök esetében.

Nagyterületű vadkárfevéltelt végeztek az NSZK luxemburgi határvidékén, Trier körzetében. A 2700 ha kiterjedésű erdőbirtok perli a tartományt és a bíróság dr. SPEIDEL G. professzort, a freiburgi egyetem erdőrendezési és erdészeti gazdaságtani intézetének az igazgatóját bízta meg az utóbbi öt év alatt, szarvas által okozott kár vizsgálatával. Az érintett erdő nem kimondottan szarvasos, csupán ilyennek határterületén fekszik, a többhónapos vizsgálat mégis összesen 2 359 000,— DM (csaknem 30 millió forintnyi), kizárólag szarvas által okozott kárt volt kénytelen megállapítani. A károsítás fenyőben-lombosban egyaránt történt.

(ALLG. FORSTZEITSCHRIFT 1979. 37.)

A lapban megjelent tanulmányok szerzői: Dr. Csanády György üzemorvos, Gemenci AEVAG, Baja; Domonkos Gergely csemetekertvezető erdész, Délalföldi EFAG, Bánkút; Gulyás Jenő osztályvezető, Gemenci AEVAG, Baja; Kiváry Pál, az ER-FA főszerkesztője, Budapest; Kovács Imre növényvédelmi szakmérnök, Békés megyei Növényvédelmi és Agrokémiail Allomás, Békéscsaba; dr. Márkus László tud. főmunkatárs, ERTI, Sopron; Nemeskéri Gyula irányító ergonomiai munkatárs, KG (SzSz), Budapest; dr. Sali Emília főosztályvezető, MEM EFH, Budapest; dr. Solymos Rezső tud. főosztályvezető, ERTI, Budapest; dr. Szalay László kutató, Pécs; dr. Szodfridt István tud. főmunkatárs, ERTI, Kecskemét; dr. Várhelyi István tanszékvezető egyetemi docens, EFE, Sopron.

A FAÁLLOMÁNYÉRTÉKELÉSRŐL

DR. SOLYMOS REZSŐ

Az erdők társadalmi jelentősége hazai és nemzetközi viszonylatban egyaránt kibővült. Gazdasági fejlődésünk jelenlegi szintjének megfelelően, a több célú erdőgazdálkodás megvalósítása a társadalmi szükségletek kielégítése érdekében nálunk is reális igénnyé formálódott. Ez újabb eszközök rendelkezésre bocsátását és az elért eredményeknek az erdők jelentőségét megillető értékelését tette szükségessé.

A gazdaságirányítás új rendszere 1970-ben megváltozott helyzetet teremtett az erdőgazdálkodásban. Nagy feladatot jelentett a tartamos erdőgazdálkodás hosszú távú érdekeinek és a vállalati rövid távú, nyereségcentrikus feladatának az összehangolása. Szakmai körökben általánossá vált az igény arra nézve, hogy ki kell fejezni pénzben is az erdőértéket, mérni kell a nyereségcentrikus vállalati gazdálkodásnak az erdőben kifejtett hatását.

A hatvanas évek végén létrehozott erdőrendezősségi szervezettől mindenekelőtt a faállomány-gazdálkodás magas színvonalú tervezését és ellenőrzését vártuk. A fafajmegválasztást, az erdősítések eredményességét, a tisztítások és a gyéritések hosszú távú célkitűzéseinek a megvalósítását az erdőfelügyelőségek ellenőrizték az üzemterv szerinti erdőgazdálkodás irányelveinek megfelelően. A vállalati gazdálkodás rendje szerint működő erdőgazdálkodó szerveknek a tervezett éves eredmények elérése és túlteljesítése érdekében számos vitája támadt az erdőrendezősségekkel. A gazdasági szabályozó rendszer betartása konfliktusokat idézett elő néha ott is, ahol mindkét fél a legteljesebb jó szándékkal teljesítette feladatait. Kialakultak olyan nézetek, hogy az ellenőrzés nem hozta meg maradéktalanul a kívánt eredményt. Elhangzottak szakmai körökben azok a megállapítások, hogy:

- a legkiválóbb faállományok kerültek elsősorban véghasználatra, a ki nem használt tartalék fakészlet a gyengébb minőségű faállományokban halmozódott tovább,
- az erdőgazdálkodó szervek túlgyéritést végeztek növedékfokozó gyéritések címen, a véghasználati állományok ezért készletszegények lesznek,
- a törzskiválasztó gyéritések nem szolgálták kellően a hosszú távú erdőnevelési célokat, mert végrehajtásuk kedvezőtlenül befolyásolta az éves gazdasági eredményeket,
- az erdőfelújításokat követően, helyenként csökkent a fiatalosok minősége, amelyet a tisztítások sem javítottak a kívánt mértékben,
- a természetes felújítások aránya országosan alacsony, fafajösszetétele nem a legkedvezőbb, ezért az elegyarány-szabályozó tisztítások nem érhetik el céljukat.

Minden bizonnyal sok igazság van a felsoroltak között. Általánosítani azonban

ebben az esetben sem szabad. Az ország különböző adottságú erdőterületein a kiváló eredmények mellett hibák is előfordultak. Az eredmények közül ki kell emelni, hogy megnövekedett erdeink élőfakészlete, nőtt a fakitermelés és tovább gyarapodott az erdők területe. Számottevő volt az előrehaladás az erdőgazdasági munkák gépesítésének és a fafeldolgozásnak a területén is. A faállomány-gazdálkodás értékelését azonban csak részben sikerült elvégezni. Ezért is nehéz számszerűen igazolt választ adni az előbbieken felsorolt és vitatott kérdésekre. A probléma megoldásához az erdőnevelési és faterméstani kutatások során egy faállomány-értékelési javaslatot készítettem. Céлом először a nevelővágások tervezésének és értékelésének a megkönnyítése volt.

A faállományok értékelése

Kiindulóalaprak azt tekintetem, hogy a faállomány-gazdálkodás hosszú távú céljainak és az éves vállalati feladatoknak a teljesítését az érvényben levő módszereken túl, egymással összefüggésben tovább kell vizsgálni. Ennek érdekében olyan egyszerű eljárást dolgoztam ki, amely alkalmazható a részcelkitűzések megvalósításának, valamint az egyes erdőgazdálkodó szervek és az ország állomány-gazdálkodásának különböző időszakos értékelésére. Hangsúlyoznom kell, hogy ez *nem helyettesítheti az erdőérték-számítást*, bár céljait tekintve mindkettőnek több azonos vonása van.

A faállomány-gazdálkodás és az éves vállalati fatermesztési tevékenység együttes eredményeinek mérésére szeretném alkalmassá tenni a kidolgozott értékelőszámot, amelyet először az új fatermési táblák szerkesztési módszereinek kimunkálásakor alkalmaztam. Több ezer faállomány törzsenkénti felvétele után az optimális törzsszámot is le kellett vezetni a fatermési táblákhoz és az erdőnevelési modelltáblázatokhoz egyaránt. A mintaterületek adataiból is kitűnt, hogy azonos fatömeget és körlepösszeget a faállomány adott korban és termőhelyen a hektárankénti törzsszám igen széles változása mellett elérhet. A törzsszámváltozás viszont jelentősen hat az átlagos mellmagassági átmérő alakulására. Ezért született a gondolat, hogy azt a törzsszámot fogadjuk el optimumként, amely mellett a fatömeg és a mellmagassági átmérő szorzata ($Vm^3/ha \cdot D_{cm}$) a maximumot eléri. A faállomány-szerkezeti tényezők közül ez a kettő jellemzi az erdőnevelés eredményességét is. Szorzatunkat ezért 1966-ban értékszám-nak neveztem el. A későbbiek során ez a faállományok egyszerű értékeléséhez elegendőnek bizonyult ugyan, azonban az előbbieken tárgyalt faállomány-gazdálkodási, erdőnevelési tényezők értékelésére tovább kellett fejleszteni. Ezért a módosított értékelőszámot a következők szerint bővíttem:

$$\dot{E} = V \cdot D \cdot J \cdot M$$

ahol:

- V = a faállomány élőfakészlete m^3/ha -ban,
- D = a faállomány átlagos mellmagassági átmérője cm-ben,
- J = fáfajtényező,
- M = a faállomány minőségi mutatója.

Az egyes tényezők kiválasztásakor az volt az irányadó, hogy a faállomány kezelésének a jelenlegi eredményeit és a várható eredményességét kifejezzék és az egyébként is szükséges üzemtervezési, fakitermelés-tervezési mérések során könnyen meghatározhatók legyenek.

Az értékelőszám kifejezésére szolgáló négy tényező közül hármát mérés útján vagy az üzemtervből egyértelműen meg lehet állapítani:

- A hektárankénti élőfakészlet (V) gyors meghatározására ma már több módszer áll rendelkezésre. Az üzemtervi fakészlet felhasználásakor a növedéket természetesen figyelembe kell venni.
- Az átlagos átmérő (D) vagy mérés és számítás útján, vagy üzemtervi adatként áll rendelkezésre.
- A fafajtényező (J) célja, hogy kifejezze a fafajpolitikai és felhasználhatósági szempontok érvényesítését. Ezeket elegendően faállományokban egyszerű meghatározni, elegekben az elegyaránynak megfelelően súlyozni kell őket. A javaslat szerint a szorzatban a „J” a fafajtól függően, *dr. Márkus László* adatai alapján a következő:

akác	0,7	gyertyán	0,6
bükk	1,1	cser	0,5
tölgyek	1,0	egyéb kemény	0,8
nemesnyárok	1,1	egyéb lágy	0,9
hazai nyárok	1,0	fenyők (elsősorban EF)	1,6

A felsorolt számokat a kutatások során erdész-közgazdászaink tovább kívánják javítani. Ez az eljárás lényegét természetesen nem befolyásolja.

- A minőségi mutatónak (M) azt kell kifejeznie, hogy miként felel meg az adott faállomány a tartamosság, a hosszú távú, több célú feladatok megvalósításának. Öt értékkel ezt elfogadhatóan lehet jellemezni: kiváló = 1,5 (12—15 pont); jó = 1,1 (9—11 pont); közepes = 0,8 (6—8 pont); gyenge = 0,5 (3—5 pont).

Ennek meghatározását a szorzószámokhoz igazodó fafajonkénti pontrendszer segíti elő:

- az adott termőhelynek megfelelően a fafaj(ok): 1—5 pont
- a faállomány egészségi állapota, állékonysága: 1—5 pont (sarjeredetű állomány max. pontszáma 2 lehet)
- a célnak megfelelő előnevelés: 1—5 pont (állományszerkezet, korona- és törzsmínőség).

Abban az esetben, ha a felsorolt három szempont egyikére 2 pontot kapott az állomány, akkor már kiváló minősítést nem kaphat.

Az értékelőszám számítógéppel gyorsan és egyszerűen kiszámítható. Az egyes minőségi tényezőket külön-külön is ki lehet mutatni, ha elmélyültebb értékelésre van szükség.

Az ismertetett eljárás alkalmazási területei

Az értékelőszám gyakorlati alkalmazása a következő feladatok megoldását segítheti elő:

- a) A faállomány(ok) 10 éves időszakra vonatkozó változásának az értékelése, minősítése az üzemtervezés során:
 - az egyes erdőrészekben,
 - az üzemtervezési körzetben.
 (A tervezés, a végrehajtás és az ellenőrzés értékelése.)
- b) A faállományok változásának az értékelése adott tervidőszakban az aktuálzással együtt:
 - az erdészetekre vonatkozóan,
 - az erdő- és fafeldolgozó gazdaságokra vonatkozóan,
 - az erdőgazdasági nagytájakra kiterjesztve,
 - az egész országra kiterjesztve.
- c) A fakitermelések (elő- és vághasználatok) erdőrészenként való besorolá-

sának értékelése az illető erdőrészletre, meghatározott értékelőszám segítségével.

A felsoroltak célját külön összefoglalni nem szükséges. Kiemelem ismét azt, hogy az egyes tervidőszakokra vagy más vizsgált időszakra vonatkozóan az értékelőszám-változás meghatározása:

- elősegíti a gazdálkodó és az ellenőrző szerv rövid és középtávú munkájának elbírálását a hosszú távú faállomány-fejlesztési célkitűzések megvalósítását illetően,
- támpontot nyújt a tervezési bázisadatok indokolt módosításához,
- egyértelmű feleletet ad azokra a helyes vagy téves „szakmai nézetekre”, amelyeket az előbbieken felsoroltam.

Az éves vágásbesorolások alakulásának mérésére *kísérleteket tervezünk* az értékelőszám alkalmazásával. A véghasználatok és a gyéritések faállományainak az értékelőszámát meghatározzuk. Ezeknek az egymást követő években sorra kerülő összehasonlítása választ ad különböző gazdálkodási egységeket érő elmarasztalások indokolt vagy indokolatlan voltára is. Abban az esetben, ha a véghasználatra besorolt faállományok értékelőszáma például az elmúlt évtized kezdetén magas, a befejezési szakaszban alacsony volt, nem lehet vitás, hogy a gazdálkodó a jobb állományok véghasználatával idézte elő a későbbi éves gazdasági eredménycsökkenést. Alkalmas lehet ez a módszer arra is, hogy a 10 éves átlagértéket meghatározzuk, és az egyes években sorra kerülő állományok értékét ehhez viszonyítsuk. A felsoroltakon túl számos lehetőséget nyújt az értékelőszám más különböző elemzésekhez is. Az üzemtervezéshez kapcsolódó első kísérleteket az Erdőrendezési Szolgálat egri és szombathelyi üzemtervezési irodája végzi. Ezek eredményeit kívánjuk felhasználni a javasolt eljárás szükség szerinti továbbfejlesztésére.

Az eljárás — vázlatos ismertetése miatt — alkalmazása esetén további magyarázatot igényel. Ennek részletezése helyett a gondolatébresztés volt inkább a célom. Több külföldi és hazai törekvéstről tudunk e témát illetően, alkalmazásukról kevés tájékoztatással rendelkezünk. A kísérletek eredményeit a későbbiekben ismertetni fogjuk. Ebben a munkában jelentős részt vállalnak erdőrendezőink.

HOZZÁSZÓLÁS

DR. SOLYMOS REZSŐNEK „A FAÁLLOMÁNYÉRTÉKELÉSRŐL” CIMŰ CIKKÉHEZ

A dolgozat időszerű kérdések megoldását keresi. Legtöbbet a faállományok minőségi változásának értékeléséről mond. Az érdemi hozzászólás előtt megemlítem, hogy véleményem szerint az egyes faállományok értékét a fafaj, a fa-tömeg és a minőségi különbségeket is figyelembe vevő választék-összetétel együttesen határozza meg. Komplex mutatónak jól megfelel a felsoroltak szerint differenciált tőár.

Erdőművelési célokat szolgáló közelítő pontosságú értékeléshez pusztán csak természetes tényezőkből kialakított mutató is megfelelhet. Az erdőszeti szakirodalomból jó néhány ilyen mutatót ismerünk már. Tökéletesen egyiknek sem sikerült megoldani az összes felmerülő problémát.

Fafaj	Eredet	Kor Fat.		T é n y e z ő k					S z o r z a t o k			
		év	oszt.	V	D	T	J	M	VD	TJM	VDTJM	VDJM
A	m.	40	1	527	40	1	0,8	1,1	21 080	0,88	18 550	
	m.	25	6	93	12	1	0,8	0,8	1 116	0,64	714	
A	s.	30	1	434	32	1	0,8	0,8	13 888	0,64	8 888	
	s.	20	6	69	9	1	0,8	0,5	621	0,40	248	
B	m.	100	1	753	42	1	1,2	1,5	31 626	1,80	56 926	
		80	6	323	23	1	1,2	0,8	7 429	0,96	7 133	
Cs	m.	60	1	496	36	1	0,8	1,1	17 856	0,88	15 713	
		50	6	180	13	1	0,8	0,5	2 340	0,40	936	
ktT	m.	80	1	755	45	1	1,2	1,5	33 975	1,80	61 155	
		60	6	222	14	1	1,2	0,5	3 108	1,80	5 594	
ONy		25	1	614	58	1	1,2	1,1	35 612	1,32	47 007	
		15	6	119	19	1	1,2	0,8	2 261	0,96	2 170	
Ef		80	1	652	43	1	1,1	1,1	28 036	1,21	33 923	
		10	1	69	6	0,7	1,2	1,5	414	1,26	521	745
T		30	1	302	20	0,8	1,2	1,5	6 040	1,44	8 698	10 872
		50	1	524	32	0,9	1,2	1,5	16 768	1,62	27 164	30 182
		70	1	691	41	1,—	1,2	1,5	28 331	1,80	50 995	50 995

Nézzük meg közelebbről a szóban levő dolgozatban javasolt tényezőket. A fatömeg és az átlagos átmérő viszonylag könnyen és egyértelműen meghatározható, abszolút értékek. A VD-szorzat értékét leginkább a fatömeg determinálja. Az átmérő hatása átlagosan 5% körül van.

A fafaj- és minőségtényező relatív értékek. A helyes arányú értékfokokozatok megálalpitása meglehetősen nehéz feladat. A fafajok értékelését többféle módon is el lehet végezni. Ha a használati értéket vesszük alapnak, úgy indokolt lehet az átlagos árbevételből kiindulni. Ez esetben az egyes fafajokra a jelenlegi hazai árviszonyok mellett a következő tényezők jöhetnek szóba: T 1; B 1,1; A 0,7; Cs 0,5; Gy 0,6; eK 0,8; nNy 1,1; eL 0,9; F 1,6.

A felsorolt tényezők számértékének helyessége vitatható is. A fenyő viszonylag magas ára és jó kihatála igen megemeli a tényező értékét. Az 1,6 tényező elsősorban az erdeifenyőre vonatkozik.

A minőség elbírálására a következő négy fokozatot alkalmazza: kiváló 1,5; jó 1,1; közepes 0,8; gyenge 0,5. A felsorolt fokozatok szorzótényezői egy előzetes pontozás eredményeként jönnek létre, amikor is azt kell elbírálni, hogy

- az adott termőhelyen megfelelnek-e a fafajok;
- milyen az egészségi állapot;
- a célnak megfelel-e az erdőnevelés.

Véleményem szerint a minőségi elbírálás egyszerűsítése szükséges. Azt, hogy a termőhelynek megfelel-e a fafaj és milyen volt az erdőnevelés, az állapotjellemzésnél — bármennyire is fontosak egyébként — mellőzendők. Ez esetben az állomány súlyozott átlagos törzsmínősége elegendő komplex információt ad. A megfelelő törzsmínőségi mutatók kidolgozása nehéz, de nem megoldhatatlan.

A fafaj- és minőségtényező együttes, azaz összeszorított értéke maximálisan 1,8, minimálisan pedig 0,4. Kalkulációim azt mutatták, hogy az esetek nagyobbik részében 1 körül mozog, ami azt jelenti, hogy az értékelőszám a fakészlet és az átlagos átmérő szorzata körül van.

Kétséggkívül áll a szerzőnek megállapítása, hogy a kisebb értékelőszám gyengébb állományt jelent, mint a nagyobb, de a szorzások eredményeként létrejött egyetlen számból nem lehet magunk elé képzelni azt az állományt, ill. helyzetet, amelyre az vonatkozik. Ezért feltétlenül szükségesnek vélem az értékszámot kívül az egyes tényezők értékének megadását is; ez utóbbi esetben lehetővé válik a mérlegelés, az elemzés. Mindezekre a szerző is utal.

Mindent összevetve: a képlet egyes tényezőinek számértéke további vizsgálatot igényel. A képletet elsősorban erdőnevelési kérdések objektív elbírálásához kívánja felhasználni a szerző. Használhatóságát növelné, ha a tényezők számértékét úgy sikerül megállapítani, hogy az arányok az ökonómiai valósághoz közel álljanak.

Reméljük, hogy a kialakult építő vita a jó kezdeményezést tovább fejleszti, ami aztán hozzásegít a fatermesztés eredményeinek, a minőségi munkának a jobb elbírálásához.

Dr. Márkus László

634.0.902

ELSŐ MODERN ERDŐTÖRVÉNYÜNK TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEI II. RÉSZ

KIRÁLY PÁL:

A neo-abszolutizmus éveinek erdőtörvényünk szempontjából nagyon fontosnak bizonyult eseménye volt az első magyarországi erdészeti egyesület: az *Ungarischer Forstverein* 1851. június 30-án, Esztergomban történt megalakulása.

Magyarországi volt az egyesület, de nem magyar, azt német neve és hivatalos nyelve mellett elárulja az is, hogy elnöke Gustav Königsegg-Aulendorf osztrák gróf volt, a létrehozását kezdeményező első ügyvezetője pedig Franz Szmecaczek (primási erdőmester). Jellemző volt az is, hogy 1852-ben tartományi egyesület módjára csatlakozott az Osztrák Birodalmi Erdészeti Egyesülethez. Az egyesületnek a magyar erdészeti viszonyokra gyakorolt hatásáról utólag elmarasztalólag nyilatkoztak a kortársak is, és végül ez az elégedetlenség vezetett 15 évvel később az egyesület megszűnéséhez. Mégis *nagyon jelentős volt az egyesület létezése és működése, mert meghonosította a szakmában az egyesületi életet, annak szervezeti formáit, működési stílusát és létrehozta* (habár német nyelven) *saját szakajtóját is Pozsonyban 1854-ben, „Mitteilungen des ungarischen Forstvereines”* címmel. Az egyesület fennállásának utolsó éveiben, megmagyarosodása érdekében igyekezett magát megmagyarosítani, magyar elnököt választott, nevét is „Magyar Erdészeti Egylet”-re változtatta közlönyének nyelvével együtt, de ez már elkésett kísérlet volt. Mindenesetre *számos ügyszerető magyar erdészeti szakember ambíciójának kifejtéséhez, a mind nagyobb jelentőségre szert tevő műszaki értelmiség szervezett fellépéséhez keretet adott.* Szakajtójának hasábjain pedig egyéb szakkérdések mellett megindult az eszmecsere az erdészeti törvényekről, közöttük az új erdőtörvény megalkotásáról folytatott eszmecsere is.

Nehéz lenne ma már határozott dátumhoz kötni, hogy mikor vetődött fel első ízben határozott, konkrét formában az új erdőtörvény megalkotásának javaslata. Amint mondani szokás, az eszme „már a levegőben lógott”, jóformán minden jelentősebb szakmai összejevetel során szóba került. Döntő fontosságú lépésnek talán azt az *előterjesztést* tekinthetjük, amelyet *Lónyai Gábor* intézett

1862. december 23-i keltzéssel az OMGE igazgató választmányához, a magyarországi erdők fenntartása, a községi erdők feletti felügyelet, s a faültetések érdekében. A választmány az iratot megküldte a Magyar Erdészeti Egylet választmányának azért, hogy közös eszmecsere és megállapodás alapján, valóban beható intézkedés születhessen az ügyben. A Magyar Erdészeti Egylet választmányára 1863 márciusában és áprilisában az előterjesztést megtárgyalta és 1863. május 3-án, pozitív tartalmú, *terjedelmes emlékirattal válaszolt az OMGE átiratára*, Lónyai előterjesztésével kapcsolatos véleményét megtoldva már saját javaslataival. (A Magyar Erdészeti Egylet Közlönye, I. füzet, 1863., 47—56. o. és 56—72. oldal — Posony, Sieber H. Örökösei Nyomdája.)

Konkrét javaslatok és viták

Ezzel megindult az a folyamat, amely egyrészt a Magyar Erdészeti Egyesületben, másrészt az OMGE erdészeti szakosztályában, 1867-től pedig az Országos Erdészeti Egyesületben folyt (az OMGE változatlan támogatásával) az erdőtörvény megalkotásáért. Ennek főbb állomásai az alábbiak.

Az OMGE közgazdasági szakosztálya és erdészeti szakosztálya, 1864. március 30-i, közös ülésén a Helytartó Tanács kívánságára megvitatta az erdők fenntartása és megóvása érdekében, valamint a vadászati és halászati jog szabályozása tárgyában adandó véleményeket. Ennek során megvitatták Lónyai Gábor már említett javaslatát és az M. E. E. emlékiratát is és a vita eredményeként törvény-előkészítő bizottságot alakítottak, Lónyai Gábor elnökletével (tagjai voltak: Divald Adolf, Hajós József, Szathmáry Károly, Wágner Károly és Beiwinkler Károly). Ekkor lépett színre Divald Adolf és ettől kezdve bontakozott ki valójában törvényalkotó gazdaságpolitikus nagysága. A kiküldött bizottság első ülésén, 1865. június 5-én, már-hatalmas értekezést olvasott fel a hozandó erdőtörvény alapelveiről „Közgazdasági eszmetörédekek az erdészet köréről” címmel. *Ízig-vérig korszerű, a modern tőkés gazdaság elveit tükröző javaslat volt ez, amely a liberál-kapitalizmus elveinek megfelelően, az erdőt is a vállalkozás színhelyének és a szabad adás-vétel tárgyának tekintette és ezért még egyes állami erdők eladását is kívánatosnak tartotta volna, az okszerű kezelés és használat biztosítékai mellett.* (Bár ezzel kapcsolatban megjegyzi, hogy „... hazai viszonyainkra való tekintettel az állami erdők legtetemesebb részének eladása — nekem legalább — közgazdasági szempontból még most nem látszik igazolhatónak”. — Idevágó munkájának 41—42. oldala.) *Már ekkor megmutatkozott a törvény előkészítésében, majd végső megszövegezésében megnyilvánuló kettősség: a kapitalista és a szakmai szemlélet kettőssége, a közeli jövő magánérdekének és a távolabbi jövő közérdekének szembenállása, amely végül is egy kompromisszumos megszövegezéshez vezetett. Egyik legjellemzőbb megnyilvánulása volt ennek a szembenállásnak a törvénytervezet 1879. május 7-i vitáján gömöri Szontagh Pál felszólalása (amelyre dr. Vágó Ödön hívta fel a figyelmet, idevágó munkájában — IV/A. melléklet, 3—4. oldal), és amit helyénvalónak tartok már itt idézni:*

„... A mi pedig az erdőpusztítást illeti, bátor vagyok kérdezni, vajjon erdőpusztító-e a ki az erdejét azért irtja, hogy abból búzaföldet csináljon, vagy általában azért vágja le, mert azt akkor jobban tudja értékesíteni? Szerintem ez nem erdőpusztítás, mert e fogalom bizonyos érték megsemmisítését, vagy csonkítását involválja, szerintem az ilyen okszerű gazdaság. Az erdő is, nemzetgazdasági tekintetben, nem arra való, hogy szépségében gyönyörködjünk, mint azt talán némely szenvedélyes vadász, vagy erdész képzele, hanem arra, hogy azt értékesítsük! (Felkiáltások: Úgy van! Úgy van).”

1866-ban Divald ismét (két alkalommal) kidolgozott javaslatot, amelyet azután az OMGE igazgató válaszmánya a magáévá tett és felszólította a Magyar Erdészeti Egyesületet, hogy azt együttesen terjesszék fel a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztériumhoz. Ez a feladat azonban már az új Országos Erdészeti Egyesületre hárult, mivel az M. E. E. 1866-ban a tagság elégedetlensége és megosztottsága folytán, beszüntette működését.

A gazdaság fellendülése a kiegyezés után

Első modern erdőtörvényünk előtörténetének vizsgálatától messzire térítene bennünket, ha részletezni akarnánk azt a bonyolult folyamatot, azokat a kül- és belpolitikai tényezőket, amelyek végül is az osztrák és a magyar uralkodó körök megegyezéséhez, az 1867. évi, XII. kiegyezési törvény beiktatásához, I. Habsburg-Lotharingiai József magyar királlyá koronázásához, az Osztrák—Magyar Monarchia megalakulásához vezettek. Tény, hogy a *politikai korlátoknak legalábbis nagymértékű fellazulása utat nyitott a kapitalista gazdasági-társadalmi berendezkedés rohamos fejlődésének hazánkban*. Ennek a fejlődésnek azonban a nyugat-európaihoz viszonyított megkésettisége és ennek ellenére is (vagy talán éppen ezért) viharos üteme mellett, volt még két sajátos vonása. Az egyik az, hogy a feudális arisztokrácia egyelőre töretlenül megőrizte politikai uralmát, vagyis a tőkés fejlődés agrárszemponctoktól jelentősen motíválva ment végbe (feudálkapitalizmus). A másik sajátosság pedig az volt, hogy az osztrák uralkodó abszolutisztikus jogköre meglehetősen széles körben fennmaradt és a kormány minden érdemi intézkedését előzetes uralkodói jóváhagyásától tette függővé; a kormány törvényjavaslatait csak akkor lehetett a parlament elé terjeszteni, ha azokat az uralkodó előzetesen jóváhagyta. *Az ország lényegében eltért a kapitalista fejlődésnek 1848-ban meghatározott irányától. Az önálló, modern magyar államiságnak többek között államjogi kiépítésére irányuló erőfeszítések egyúttal harcot jelentettek a nemzeti önállóságért, az önrendelkezés kereteinek tágításáért és kiteljesítéséért is. Ennek a nemzeti harcnak tehát egyik, nem lekcicsinylendő mozzanata volt az új erdőtörvény megalkotásáért folytatott mozgalom!*

Az erdőgazdálkodásnak a még érvényben levő feudális törvényeknél jóval hatásosabb közjogi szabályozását állami és közgazdasági érdekek egyaránt sürgették a kiegyezés után. *A gazdasági élet fellendülése, az infrastruktúra kiépítése a fafogyasztás ugrásszerű megnövekedésével járt*. Egyetlen jellemző adat erre az egyik legnagyobb fafogyasztó (talpfa!), a vasút fejlődéséből: míg 1866-ban 2160 km volt az ország vasútvonalainak a hossza, addig ez a következő hat év alatt megháromszorozódott és 1873-ban már meghaladta a 6000 km-t! A századfordulóig terjedő évtizedekben alakult ki a gyári nagyipar, az élelmiszeripar, ekkor épült ki modern világvárossá Budapest és rohamosan fejlődtek a nagyobb vidéki városok is. *A kapitalizmus legyőzte a természetet és ez a tény súlyos következményekkel járt az erdőkre is*. Pl. 1880-ban, az új erdőtörvény hatályba lépésének az évében 100 000 kat. hold felújítatlan vágás-terület volt az erdők kisebb hányadát kitevő állami erdőkben. Pusztította az erdőt a feudális szolgáltatások jövedelmétől elesett és magát kárpótolni akaró földbirtokos, valamint a feudális kötöttségtől felszabadult és erdőhöz juttatott, de hatékony szankciók által korlátok közé nem szorított úrbéres közbirtokosságok is. A birtokviszonyok rendezésének, a legelő- és erdőelkülönítéseknek az elhúzódása, az 1855-ben bevezetett telekkönyvezés és kataszteri felmérés vonatottsága akadályozta az erdővel való kereskedelmi ügyleteket, az adás-vételt, a gazdasági lehetőségek kialakulását. Emellett javában dívott a külterjes erdő-

gazdálkodás: az állományoknak lábon történő eladása, csupán a legértékesebb választékok kitermelése, a fapazarlás. Mivel ilyen körülmények között a tőke hosszabb távon nem látta erdeinek biztosítását, nem is volt hajlandó komolyabb fejlesztési beruházásokat eszközölni az erdőgazdaság területén, ami azután stabilizálta, konzerválta a technológiai elmaradást a fejlődő nemzetgazdaság egészségéhez képest. Ez joggal váltott ki elégedetlenséget és aggodalmat az erdészeti szakemberek körében. *Nemzetgazdasági közérdek, tőkés magánérdek és szakmai érdek egyaránt sürgette az erdők megóvását és az erdőgazdaság fejlesztését biztosító központi intézkedést, amit elsősorban egy korszerű erdőtörvény megalkotásában láttak a kor emberei.*

Az OEE színre lépése

Megújult és döntő lendületet ennek a mozgalomnak az Országos Erdészeti Egyesületnek a kiegészítés küszöbén, 1866 decemberében történt megalakulása adott. A korábbi előzmények tárgyalása során már láttuk, hogy *mint a nemzet történetében, úgy a szakma történetében is, a reformtörekvések kezdetben az irodalom síkján jelentkeztek. Az OEE is látszólag irodalompártoló társaságként alakult, de ezt követően igen gyakran felszínre került a szerveződés valószínű politikai tartalma.* Szinte azt is állíthatnánk, hogy az egyesület elsősorban az erdőtörvény létrehozására alakult, annyira központivá, uralkodóvá vált fennállásának első évtizedében ez a téma. Mindjárt a megalakulást követő első közgyűlésen, 1867-ben Losoncon, a tárgyalások középpontjába kerültek a törvényalakítási és államigazgatási kérdések, nevezetesen az erdőtörvény-javaslat megvitatása, az erdőadók ügye, vadászati törvényjavaslat előkészítése és az ország összes erdészeti ügyeinek egységes műszaki (akkori kifejezéssel: műtani) vezetése.

Érdemes idézni a földművelésügyi miniszter által 1900-ban kiadott „Az Országos Erdészeti Egyesület története. — Statisztikai adatok a szellemi és anyagi fejlődésről” című brosúrából ennek a korszaknak a méltatását:

„... az egyesület munkásságát az 1867. évi közgyűlésen az ország közgazdasági viszonyainak megfelelő új erdőtörvény alkotásának sürgetésével kezdette meg és hogy másfelől az állami erdőfelügyeletnek és erdőügyek központi intézkedésének megfelelő szervezését követelte.

Az egyesület egyfelől indokolt feliratot intézett a kormányhoz az erdészeti ügyek egyöntetű intézése érdekében, másfelől pedig intézkedett, hogy az óhajtott erdőtörvény megalkotásának előmunkálatai mielőbb megtörténjenek. E végből az országos magyar gazdasági egyesülettel már 1868-ban kész törvényjavaslatot terjesztett be a kormányhoz, mely tizenegy évi hosszú előzetes tárgyalások és sürgetések után, a törvényhozás elé vitetvén, a törvénynek alapját képezte.

... Senki sem vonhatja kétségbe, hogy e fontos törvény, mely az erdőgazdaság terén azóta elért eredmények kútforrását képezi, jórészt az egyesület buzgólkodása következtében jött létre. 1868 óta ugyanis nem múlt egyetlen év sem, hogy az egyesület a törvényjavaslatnak a törvényhozás elé terjesztését ne sürgette volna és nem folyt le egyetlen tanácskozás sem ebben a kérdésben, melyen az egyesület az ő leghivatottabb képviselőivel részt nem vett volna. Amint tehát e kezdeményezés alapvető munkája tőle eredt, a törvényjavaslat további kidolgozása és az előkészítő munkálatoknak minden mozzanata az ő közreműködésével ment végbe, egészen e törvénynek 1879-ben történt megalkotásáig.

... Ezzel kapcsolatban hasonló szerepet vitt az egyesület abban az átalakulásban, mely azután az erdőtörvény végrehajtásának megfelelő szervezését lehe-

tővé tette: l. i. az erdészeti ügyek vezetésének az erre egyedül illetékes földművelésügyi ministerium ügykörében való egyesítésében. Ez az eszme szintén az egyesület kebeléből indult ki, már 1867-ben, s mikor 1879-ben az erdőtörvény létrejött, megint az egyesület volt az első, aki felszólalt annak érdekében, hogy a kincstári erdészet központi vezetése, a pénzügyminisztériumtól a földművelésügyihez helyeztessék át, a mi aztán az erdőtörvény végrehajtására vonatkozólag tett első intézkedésekkel kapcsolatban meg is történt.”

Évtizedes huzavona után: siker

Amint már korábban is említettük, az erdőtörvény előkészítéséből az Országos Magyar Gazdasági Egyesület már a Magyar Erdészeti Egylet idejében kivette a részét és ez a munkája 1866-ban ért csúcspontjára, amikor is az OMGE lapja, a „*Gazdasági Lapok*” hat alkalommal ismertette az erre a célra kiküldött bizottság által kidolgozott erdészeti törvényjavaslatot. Annak gondozását átvette az újonnan megalakult erdészeti érdekvédelmi szervezet, amely a létrejöttét maga is nem utolsósorban az OMGE pártfogásának köszönhetette. (Az OEE az OMGE Üllői úti székházában, az ún. Köztelken tartotta alakuló ülését, 1866. december 9-én, és azon részt vett Lónyai Gábor és Korizmics László az OMGE két alelnöke is.)

Komoly lendületet adott a mozgalom ügyének, hogy egy kitűnő koponya és agilis egyéniség, hazafias és szakmai érzelmektől fűtött fiatalember, az OEE első titkára, Bedő Albert, bekapcsolódott a munkába. Jogot végzett erdész volt, és ez a körülmény azonnal érezte hatását az egyesület fellépésén, munkáján. Az OEE, mindjárt megalakulása után, 1868-ban, az OMGE-val közösen felterjesztette a már kidolgozott törvényjavaslatot a kormányhoz, ahol Gorowe István közigazdasági miniszter vezetésével egy bizottság vette azt munkába. A tervezet sorsa azonban lassan haladt előre. Hosszúra nyúlna azoknak a felterjesztéseknek és sürgetéseknek az ismertetése, amelyek ezt követően az OEE részéről a kormányzati szervek és intézmények irányában évente megismétlődtek.

A késlekedés, a huzavona egyik oka nyilván maga a törvénytervezet volt, amely több alapvető érdekellentétet igyekezett szintetizálni, eredménytelenül. A másik ok a hazai tőkés gazdaságot első ízben mélyen megrázó, 1873-ban kirobbant, nagy gazdasági válság lehetett, amely az élet számos területét sújtotta és egészen 1879-ig elhúzódott. A súlyos problémákkal telített politikai és gazdaságpolitikai légkör nem kedvezett az amúgy is problematikus törvényjavaslat tárgyalásának. A gazdasági alapon kifejlődött politikai válság juttatta kormányzó szerephez a Szabadelvű Pártot 1875-ben. Az első Tisza-kormány azután a válság szorításának lazulásával, a felélénkülés első jeleinek érzékelése nyomán 1878-ban elérkezettnek tartotta az időt, hogy a kormányjavaslatot a képviselőház elé terjessze megvitatásra. A javaslat sorsát akkor már a megvalósítás döntő stádiumában szakmai szempontból Bedő Albert, politikai szempontból Tisza Lajos, az OEE elnöke tartotta kézben évek óta. A Tisza testvérek, Tisza Kálmán és Tisza Lajos előtt az erdészet sorsa és az erdőtörvény ügye már korábban sem volt ismeretlen (erre még visszatérek), ez a körülmény bizonyára elősegítette a javaslat viszonylag gyors tető alá hozását.

Újabb bizottsági munkák és csiszolgatások után, 1879 májusában vette kezdetét a törvényjavaslat képviselőházi és főrendiházi tárgyalása. A képviselőházi csatában különösen Tisza Kálmán miniszterelnök, Kemény Gábor földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter, valamint Tisza Lajos, az OEE elnöke vette ki részét a szellemi küzdelemből a javaslat védelmében. A par-

lamenti vita azután június 5-én véget ért. A korabeli törvénykezési szabályoknak megfelelően, a két ház által megállapított szöveget a király szentesítette 1879. június 11-én, azt kihirdették az országgyűlés mindkét házában június 14-én és a törvény 1879. évi XXXI. törvénycikk-ként életbe lépett, 1880. július 1-én!

Eddig tartott egy száz év előtti történet százéves története. Egy szép küzdelemé, amelynek szépségét az adja meg, hogy az igazságért, a jogért, a magyar föld egyik legszebb ékességéért és nagy értékéért, a jövő generáció érdekeiért, *miérettünk*, folytatták kiváló jogászok, politikusok és szakmánk legjobbjai évtizedeken keresztül, nemcsak ésszel, hanem töretlen, elszánt hittel, erős akarattal is. Méltó és illő dolog tehát, hogy röviden róluk is megemlékezzünk.

Politikusok szerepe az erdőtörvény megalkotásában

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület részéről ismételt említést érdemel annak két alelnöke, *Lónyai Gábor* és *Korizmicz László*. Lónyai kezdeményező javaslatételével, Korizmicz az OEE megalakulásának egyengetésével vette ki a részét a munkából.

Az *Ungarischer Forstverein*, utóbb Magyar Erdőszeleti Egylet vezető személyiségei közül *Weszely József*, az államvasút társulat erdei és kincstári jószágainak főfelügyelője, a MEE elnökhelyettese, *dr. Barta Béla* tanár, *dr. Gervay Nándor* ügyvéd, *Thieriot* Albert erdőtanácsos választmányi tagok és *Rowland Vilmos* erdőmester, egyesületi titkár neve érdemel említést, mint akik a legcselekvőbbben viszonyultak az ügyhöz és felkarolták a MEE részéről elindult kezdeményezést.

A politikusok közül a két Tisza testvér játszott döntő szerepet az erdőtörvény megalkotásában.

A Tisza név nem hangzik kellemesen a mai fül számára. Ennek oka elsősorban gróf Tisza István, a későbbi háborús miniszterelnök akinek személyéhez fűzte a köztudat Magyarországnak az első világháborúba való belépését és abban a végső vereségig való kitartást, százezrek értelmetlen halálát és milliók szenvedését.

Az a két előd azonban, akinek politikai pályafutása alatt többek között az erdőtörvény is megszületett, némileg más elbírálás alá eshet. Természetesen nem vállalkozhatom arra, hogy az erdőtörvény történetének ürügyén a Tisza család történetének valamiféle mai, marxista szemléletű értékelését adjam. Tény azonban, hogy történetünk idején *Tisza Kálmánhoz és öccséhez, gróf Tisza Lajoshoz számos pozitív közéleti megnyilvánulás fűződik.*

A család nevét mintegy hírhedtté tevő *gróf Tisza Istvánról* (1861—1918) feljegyezték (a számos aposztrofáló és frázisokban nem szükölködő jelző mellett) azt is, hogy merev, hajthatatlan, kíméletlenül éles és harcias politikus volt, kevés emberismerettel és fantáziával megáldva. Puritán, dogmatikus, predesztinációs hittel telített kálvinista volt, érzelmeiben konzervatív és gögös, a közéletben zárkózott főúr. Halhatatlan költőnk sorai nyomán valószínűleg örökre rátapadt „a geszti bolond” jelző, ami egyben utalás is a család ősi fészkeire (1760 óta) a Bihar megyében, Nagyszalonta közelében fekvő Gesztre, ahol viszont Tisza István egyáltalán nem bolond módjára, hanem nagyon is jól számító praktikizmussal gyarapította birtokát.

Egészen más jelzöt ragasztottak a kortársak apjának, *Tisza Kálmánnak* (1830—1902) nevéhez. Ő volt „a generális”, a Szabadelvű Párt évtizedeken át nagy hatalmú vezére, aki a pártpolitikai küzdelmek és a politikai erők alakulásának eredőjeként, példátlanul hosszú ideig, 1875-től 1890-ig töltötte be a miniszter-

elnöki tisztséget. Alapvető szerepet játszott azonban ebben egyénisége, személyi képességei és tulajdonságai is. Kemény autokratizmusa hallatlan hajlékonysággal, diplomáciai érzékkel, józan praktícizmussal, egyezsége hajló mértékletességgel társult. Óriási és ravasz taktikai érzékére jellemző volt, hogy ősi kálvinista létére (a dunántúli református kerület főgondnoka is volt, mint ahogyan számos elődje viselt előkelő méltóságot a református egyházban), sikerült hosszú időn át bírnia annak a Habsburg-uralkodónak a bizalmát, akinek birodalmában a katolicizmus szinte államvallásnak számított. Ugyanakkor támogatta a liberális nagypolgárság, a hangoskodó dzsentiriréteg (amely tévesen őt is dzsentrinek vélte), valamint a 48-as eszmékhez közelálló kispolgári balközép is. Mindezek mellett egyensúlyban tudta tartani a hatalmas és jól szervezett, ebben az időben már egyre konzervatívabbá váló agráriusokat is, akik ellenzői voltak az ipari bázison kifejlődő polgárosodásnak, tehát lényegében szembe kerültek a haladással.

Mind e mellett *nem volt elvtelen németbarát, aulikus udvaronc* (ő maga gróf sem volt), *hanem rendkívül nagy olvasottságú, európai látóköri polgári politikus, akinek államirányítási eszményképe* (már amennyire ez a kortársak visszaemlékezéseiből kivehető) *az angol parlamentáris monarchia volt.*

Hosszú kormányzásának idejére esett a liberálkapitalista Magyarország önállósodásának, államjogi kiépítésének és a közigazgatás centralizálásának, az új tökéletes igényeknek megfelelő modernizálásának jelentős szakasza. Példa erre az új *Büntető Törvénykönyv* megalkotása (amelynek centenáriumát a múlt évben ünnepelte a magyar jogásztársadalom), az *ipartörvény*, a folyók szabályozásáról szóló törvény, a vízjogi törvény és nem utolsósorban emlékülésünk tárgya, az első modern erdőtörvény is. *Mindezek a jogszabályok az állam irányító szerepét rögzítették a társadalmi-gazdasági élet különféle területein.*

Dr. Horváth Pál, neves jogtörténészünk a közelmúltban megjelent, nagy-szabású összehasonlító jogtörténeti munkájában „késletetett burzsoá jogcsoportnak” nevezi azoknak a kelet-európai és balkán népeknek a jogát, amelyek az általános európai polgári fejlődéstől elmaradva, viszonylag későn, a XIX. század utolsó negyedében alakították ki burzsoá jogrendszerüket. Erre példa ez a magyar jogfejlődés is.

Az erdőtörvény megalkotását a kor történelmi erővonalai mellett a két Tisza testvér; Tisza Kálmán és Tisza Lajos személy szerint is motiválta.

Tisza Lajost (1833—1898), a miniszterelnök öccsét *különösen szoros szálak fűzték az erdészethez. Fiatal korában jogot tanult*, majd a szabadságharc leverése után a berlini egyetemet látogatta. Ezt követően nagyobb külföldi utazást tett a Közel-Keleten, majd bekapcsolódott a politikai életbe, bátyja oldalán. 1861-ben már képviselő, majd Bihar megye főispánja, a fővárosi közmunkatanács elnöke és közlekedési miniszter. *A gazdasági élettől tehát szoros kapcsolatba került jogászmber volt.* Az Országos Erdészeti Egyesületnek a szó szoros értelmében alapító tagja volt (egyike volt annak a 43 személynek Tisza Lászlóval együtt, akik 1866. december 9-én, Pesten, az OMGE Üllői úti székházában, az ún. Köztelken, az OEE-t megalapították). Tagja volt az első 12 tagú igazgatóválasztmánynak, 1868-tól 1875-ig az egyesület első alelnöke, 1875-től 1898. január 26-án bekövetkezett haláláig pedig elnöke volt. *Vagyis az OEE felszabadulás előtti történetének legprogresszívebb időszakában vitt mindig vezető szerepet az egyesület életében.* Ezért bizonyára nem véletlen, hogy bátyja miniszterelnökségének harmadik évében már tárgyalásra kerülhetett az olyan anyira áhított erdőtörvény tervezete.

Tisza Lajosra egyéb évforduló alkalmából is emlékezhetünk ebben az évben. 1879-ben volt a nagy szegedi árvíz, amely a várost gyakorlatilag teljesen rom-

ba döntötte, hiszen csak 334 épület maradt többé-kevésbé épen az 5585 elpusztult mellett. A király újjáépítési kormánybiztosként Tisza Lajost küldte Szegedre, akinek hallatlanul energikus irányításával Szeged öt év alatt felépült romjaiból és a városszerkezet ma is azokat a korszerű alapvonásokat mutatja, amelyeket a mérnökök Tisza Lajos irányításával meghatároztak. *A város főterén pedig ott áll ma is Tisza Lajos emlékműve, Fadrusz János monumentális alkotása*, hirdetve Szeged népének háláját és megbecsülését. Tisztelettel őrzi az OEE is, ugyancsak Fadrusz által alkotott mellszobrát, valamint egy festett portréját az egyesületben. Egyébként Szeged újjáépítése terén szerzett érdemeiért kapta meg a grófi címet 1883-ban és ettől kezdve használhatta a „borosjenői” mellett a „szegedi” előnevet is.

Tisza Kálmán is csaknem az alakulás napjától, 1867 elejétől alapító tagja volt az egyesületnek. *Mind a két testvér szinte állandóan tagja, ha ugyan nem vezetője volt valamely olyan egyesületi bizottságnak, amely valamely jogszabály vagy felterjesztés előkészítésével foglalkozott.* (Az egyesület ezekben az években a halászati, a vadászati és a vízjogi törvény előkészítésével, illetve az azokon való közreműködéssel is foglalkozott.)

A klasszikus triumvirátus: Divald, Wagner, Bedő

Az erdőtörvény tervezetének közvetlen, részletes kidolgozásában játszott döntő szerepe miatt az erdészeti szakemberek közül három nevet kell kiemelniünk, annál is inkább, mert szakmánknak ezekre a kitűnőségeire kerek számú életrajzi évfordulóik alkalmából is emlékezhetünk. Ez a három név: Divald Adolf, Wagner Károly és Bedő Albert.

Divald Adolf (1828—1891) személyéről viszonylag keveset tudunk. Selmecen tanult az Erdészeti Akadémián. A szabadságharc idején tanulmányait megszakította és honvédtüzérként harcolt.

A fegyverletétel után befejezte tanulmányait és Selmecebányán kincstári erdőmester lett.

Lelkesen csatlakozott Wagner magyarosítási törekvéseihez. 1862-ben Wagnerral közösen megalapította, szerkesztette és kiadta az „Erdészeti Lapok”-at Selmecen (és jórészt írta is). A lap 1873-ban ment át az OEE tulajdonába. Fáradhatatlan munkát végzett a magyar erdészeti szaknyelv megteremtése érdekében is, Wagnerrel együtt kidolgozta a Pesten, 1868-ban megjelent magyar—német és német—magyar erdészeti műszótárt. Emiatt áthelyezték a stájerországi Eisenerzbe, s ki is lépett az állami szolgálatból. Egyik lelglelkesebb harcosa volt az OEE megalapításának. A kiegyezés után az állami erdők irányítását végző pénzügyminisztérium erdészeti osztályának vezetője lett (helyettese, majd utóda Wagner Károly volt). 1872-ben állásáról lemondott és a szlavóniai kincstári erdőségek értékesítésére alakult részvénytársaság vezetését vette át. Annak felszámolása után az Eszterházy-uradalomnak igazgatója lett Kismartonban. *Tudományos munkássága alapján 1864-ben az MTA levelező tagjává választották.*

Az erdőtörvény létrehozásának nagy műve elsősorban az ő nevéhez fűződik, egy évtizedes munkát fektetett ebbe. Az állami szolgálatból való kiválása és egy igen tekintélyes, de periferiális magánbirtokra való visszavonulása azonban némiképpen és méltánytalanul hományba borította pályafutásának utolsó két évtizedét. Napjainkban, a családi levéltárak kutatása során előkerülő szakmai iratai is tanúsítják, hogy nemcsak nagy gazdaságpolitikus volt, hanem a legmodernebb elveket valló, kitűnő erdészeti szakember is, akinek szolgálatait a birtokuk fejlesztésére legtöbbet adó, nagy erdőbirtokosok vették igénybe. Alak-

ja mégis leginkább úgy vonult be szakmánk történetébe, mint rettenthetetlen forradalmár, aki az idegen elnyomás nehéz éveiben bátran szembeszállt a nagyhatalmú Ungarischer Forstvereinnel, aki merete kezdeményezni a német lap mellett a magyar erdészeti szaklap megindítását és aki elsőként küzdött két társával önálló, valóban magyar és a magyar erdészet érdekeit szolgáló Országos Erdészeti Egyesület létrehozásáért.

Sajnos, azt sem tudjuk pontosan, hogy hol nyugszanak földi maradványai (állítólag Pozsonyban).

Wagner Károly (1830—1879) a Máramaros megyei Sugatagon született, erdészcsaládból. 1850—1853 között végezte el tanulmányait a selmeci akadémián. Ezt követően hol a gyakorlatban dolgozott, hol az akadémián tanított segéd-tanárként, sőt a keszthelyi mezőgazdasági tanintézet tanára is volt.

A kiegyezés után megbízták a selmeci erdészeti akadémia magyar nyelvű és megreformált tantervének kidolgozásával és bevezetésével 1867/68-tól 1871-ig volt e célból az akadémia első erdészeti rendes tanára, vagyis *szakoktatásunk vezetője*. 1871-ben a pénzügyminisztérium erdészeti osztályára nevezték ki fő-erdőtanácsosként, 1872/73-tól, Divald távozása után pedig annak vezetője lett, 1879-ben bekövetkezett váratlan haláláig.

Wagner leginkább irodalmi működéséről közismert szakmánk történelmében. Halálának 100. évfordulója alkalmából azonban elsősorban azt a hazafias, mondhatni forradalmi egyéniségét kell méltatni, amelynek vetülete volt a magyar erdészeti szakirodalom megteremtésére, a magyar erdészeti egyesület létrehozására, az akadémiai szakoktatás magyarrá tételére és a modern magyar erdőtörvény megalkotására irányuló törekvése.

Igen sajnálatos, hogy férfikora delén, alkotóereje teljében ragadta el a halál. Elgondolni is nehéz, hogy hatalmas felkészültségének és tehetségének birtokában mit tudott volna még alkotni, többek között az erdőtörvény végrehajtása terén is.

Emlékének tiszteletére, halálának 100. évfordulója alkalmából a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium a közelmúltban felállította bronz mellszobrát a minisztérium Kossuth téri árkádjai alatt levő, a tárca történelmi személyiségeinek emlékére létesített szoborgalériában.

Végül meg kell emlékeznünk a legnagyobb magyar erdészről, szakmánk büszkeségéről: dr. kálnoki Bedő Albertről (1839—1918). Erdélyben született, jogot végzett, majd elvégezte Selmecebányán az erdészeti tanulmányokat is és tanár akart lenni. A véletlen sodorta Vukováron Divald Adolf mellé és bizonyára az ő hatása alá kerülve maradt az erdészpályán. Barátja példáját követve, lelkes harcosa volt az Országos Erdészeti Egyesület megalakításának, majd annak megtörténte után ő lett első titkára, 1880-ig, ettől kezdve első alelnöke, majd tiszteletbeli elnöke volt haláláig, 1918-ig. Szerkesztette az egyesület évkönyveit, majd amikor az „Erdészeti Lapok” adás-vétel útján az egyesület tulajdonába került, a szaklapot egészen 1900-ig. Országos főerdőmesterként, majd földművelésügyi államtitkárként döntő szerepe volt annak az erdőtörvénynek a valóra váltásában, amelynek létrehozását Divald Adolfnak állami szolgálatból történt kilépése után ő vette kézbe és vitte dűlőre. Oriási szakirodalmi munkásságot fejtett ki, hosszú oldalakra rúg ennek puszta bibliográfiája. Tudományos munkájának elismeréseként, 1885-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává, a kolozsvári egyetem pedig a bölcsészettudományok díszdoktorává választotta. Közéleti pályafutása során volt országgyűlési képviselő, számos társadalmi egyesület vezetőségi tagja (pl. a Székely-Egyesület aktív elnöke, a Magas Fenyőfa Társaság „főfenyője” stb., kitűnő sportember is volt), több város díszpolgára stb. Elhalmozták őt kitüntetésekkel bel- és kül-

földön egyaránt, a francia Becsületrend tisztí keresztjét éppen úgy viselhetette, mint a japán császár által adományozott „Felkelő Nap” rendjelet. Az erdő-törvény megalkotásával és főként következetes végrehajtásával, az üzem-teremtőjének tekinthetjük és munkája ars poeticájának tarthatjuk az egyik munkájából vett, alábbi idézetet:

„Gondolatomnak és munkásságomnak
soha meg nem szűnő tárgya
az erdő, s hazám erdészetének
jövője!”

Ma Strobl Alajos által, férfikora delén készített kitűnő mellszobra fogadja ősi alma materünk aulájában Sopronban a jövő erdőmérnökeit. Az OEE pedig róla nevezte el az 1957-ben alapított és a legrangosabb szakmai elismerésnek tekintett egyesületi kitüntetést: a Bedő Albert-emlékérmét.

Epilógus

1930-ban az Országos Erdészeti Egyesület az erdő-törvény 50 éves fennállásának méltó megünneplése céljából emléktáblát avatott a december 20-án tartott, rendes évi közgyűlés keretében az egyesület Alkotmány utca 6. sz. alatti előkelő, 1886-ban épült székházában. Az épület ma is áll, a Külkereskedelmi Minisztérium egyik részlege használja. Az emléktábla azonban már nem található, így a 100 éves évforduló megünneplése során nem tudjuk annál elhelyezni az emlékezés koszorúját. Nem tudjuk az alkotók közül Bedő Albert Erdélyben levő sírján és Divaldnak, talán Pozsonyban levő sírján sem elhelyezni. Így egyedül Wagner Károlynak Budapesten, a Farkasréti temetőben levő, a háború alatt erősen megsérült, de az évforduló alkalmából az OEE által a lehetőségeknek megfelelően restauráltatott síremlékénél hajtunk fejet a nagy elődök emlékének.

I R O D A L O M: *Ajtai Sándor dr.:* Magyar erdészeti közigazgatás. Budapest, 1935. — Az OEE kiadása; *Angyal Dávid szerk.:* Tisza-évkönyv 1923. Budapest, 1923. — Athenaeum kiadás; *Bedő Albert; Divald Adolf f.:* Erdészeti Lapok, 30. évf., 1891. Budapest, 791–792. o.; *Berend T. Iván—Szuhay Miklós:* A tőkés gazdaság története Magyarországon, 1848–1944. Budapest, 1975. — Kosuth Könyvkiadó, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó; *Böllöny József:* Magyarország kormányai, 1848–1975. Budapest, 1978. — Akadémiai Kiadó; *Csizmádia Andor—Kovács Kálmán—Asztalos László:* Magyar állam- és jogtörténet. Budapest, 1978. — Tankönyvkiadó, V.; *Erdődi (Divald) Adolf:* Közgazdasági eszmeforrások az erdészet köréből. Felolvasatott az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület kebelében, 1865. év jún. 5-én, az erdészeti törvényjavaslat tárgyában tartott bizottmányi ülésen. Pest, 1866. — Evkönyv, Galgóczy és Kocsi nyomdája; *Fekete Zoltán:* Ünnepi beszéd az erdő-törvény 50 éves fennállásának emlékére. Erdészeti Lapok, 70. évf. 1931. Budapest — 16–27. o.; *Horváth Pál:* Bevezetés az összehasonlító jogtörténet alapelemeibe. Budapest, 1979. — Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó; *Gergely András—Szász Zoltán:* Kiegészítés után. Budapest, 1978. — Gondolat K. („Magyar história”-sorozat); *Király Pál:* Az Országos Erdészeti Egyesület története, 1866–1966. Budapest, 1967. — Az OEE kiadása; *Kolossváry Szabolcsné:* Ungarischer Forstverein — Magyar Erdészegylet — Országos Erdészeti Egyesület. in: Az Országos Erdészeti Egyesület Erdészettörténeti Szakosztálya Közleményei, III–IV. szám. Budapest, 1968. — Az OEE kiadása; *Láng Péter:* Mezőgazdasági érdekképviselet Magyarországon. Az agrárius mozgalom zászlóbontása és szervezeteinek kiépítése. in: Agrártörténeti Szemle, XIII. évfolyam, 1971. 3–4. szám, 392–407. o.; *Lesenyi Ferenc:* A magyar erdőgazdaság. in: Erdészeti Kísérletek, 1972. XXIX. kötet, 97–159. o.; *Lesenyi Ferenc:* Erdészeti szakművelődésünk és felsőbb erdészeti szakoktatásunk történelmi alapjai. Sopron, 1940. — M. kir. József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karának Könyvkiadó Alapja; *Mészáros Károly:* Az új erdő-törvény a polgári magánjog és nemzetgazdasági érdekek szempontjából. Pest, 1857. — Ráth Mór kiadása; *Dr. Mihalovits János:* Magyar erdészeti jog, I. kötet. Zsolna, 1919. — Biel L. Könyvnyomdája; *Tagányi Károly:* Magyar erdészeti oklevéltár, I–II–III. kötet. Budapest, 1896. — OEE—„Pátria” kiadás; *Vágó Ödön dr.:* Az erdők védelme és jóléti szerepe a magyar jogalkotásban. Budapest, 1975. — Az Erdészeti Tudományos Intézet sokszorosítása; *Emlékirat.* Megalakulásának 40. évfordulója alkalmából kiadja az Országos Erdészeti Egyesület. Budapest, 1906. — „Pátria” kiadás.

VEGYSZERES GYOMIRTÁSI KÍSÉRLETEK LOMBOS CSEMETÉK KÖZÖTT

DOMONKOS GERGELY,
KOVÁCS IMRE:

Az erdészeti szaporítóanyag-termesztésben a legnagyobb gondot változatlanul a gyomok elleni küzdelem okozza. A zömében kis lombosított vagy későn záródó növényállományok természetes gyom-
elnyomó képességgel alig, vagy csak nyár közepétől rendelkeznek. Ha a legkényesebb mezőgazdasági-kertészeti és gyógynövény-kultú-
ráknak kiterjedten alkalmazott gyomirtó szereik vannak, akkor meg
kell találnunk ezeket az erdészet számára is. Szakszerű, de veszély-
telen alkalmazásuk még nagy fehér folt szakmánkban, de főleg
a csemetetermelésben, pedig bevezetésüket itt sürgeti legjobban
a csökkenő és dráguló munkaerő.

Kísérletsorozatunk közvetlen célja volt: olyan gyomirtási technológiák ke-
resése, amelyek a csemeték károsítása nélkül lehetőleg az egész tenyészidő-
szakra megbízható védelmet adnak káros szermaradvány nélkül.

ANYAG ÉS MÓDSZER

Helyszín: A DEFAG bányaküti csemetekertje.

Talajtípus: középkötött, mészlepedékes csernozjom, 1,35—2,41% szervesanyag-
tartalommal, a kísérleti táblán 2,09%.

Parcellák mérete: 50 m².

Elővetemény 1977-ben: fekete ugar.

Alkalmazott géptípus: Van der Weij típusú parcellapermetező 500 lit./ha víz-
mennyiséggel, Tee—jet 11006 tip. szórófejjel, 3 atm. nyomáson. A bedolgo-
zást igénylő készítményeket a permetezés után azonnal bedolgoztuk kézi
gereblyével, 6—8 cm-re.

Időpont: 1978. III. 23., vetés után, kelés előtt — premergensen.

Meteorológiai adatok: 13—15 °C hőmérséklet; 60%-os relatív páratartalom, szá-
raz talajfelszín, szélcsendes idő. A terület két héten belül 5 mm esőt ka-
pott, majd VII. 31-ig 304 mm-t.

Vetés ideje: 1977. X. 28. 5 cm mélyen; vöröstölgy 10 cm; dugványozások: 1978.
III. 5., 70 cm-es sortávval.

Kelések, kihajtások: 1978. IV. 15—20. dugványok; 1978. IV. 5—15. közt mag-
vak, ill. a vöröstölgy IV. 25.—V. 1. közt.

A parcellák kétszeres ismétlésben kerültek kijelölésre, a sorokra merőlege-
sen, s így minden fafajt minden kombinációval tudtunk kezelni.

A bevont kultúrák:

bédai fűz
óriásnyár
olasznyár I—214

ezüstfa
csörgőfa
tatár juhar

korai nyár
vöröstölgy
hegyi juhar

korai juhar
mezei juhar
ostorfa

A vizsgálatokba vont készítmények:

Készítmény neve	Hatóanyag	Gyártó vállalat
ADOL 80 WP	lenacil	Kőbányai Gyógyszerárugyár
AFALON	linuron	Hoechst AG, NSZK
CASORON 5 G	dichlobenil	Du Pont AG, NSZK
DUAL 720 EC	metolaklór	Ciba—Geigy, Svájc
DEVIRINOL 50 WP	napropamid	Stauffer Ch. Co., USA
ETAZIN 50 WP	triazinszármezék	Ciba—Geigy, Svájc
GEANTER 80 WP	terbacil	Kőbányai Gyógyszerárugyár
HUNGAZIN PK	aktinit PK	Budapesti Vegyi Művek
MALORAN 50 PW	klór-bromuron	Ciba—Geigy, Svájc
MERKAZIN	prometrin	Budapesti Vegyiművek
PATORAN	metobromuron	Ciba—Geigy, Svájc
PRIMEXTRA 500 FW	metolaklór + aktinit PK	Ciba—Geigy, Svájc
SATECID 65 WP	propaklór	ÉMV, Sajóbábony
SENCOR 70 WP	metribuzin	Bayer AG, NSZK

A területen előforduló főbb növények:

Tudományos neve	Életformája	Magyar neve
Agropiron repens	G3	tarackbúza
Amaranthus retroflexus	T4	szőrös disznóparaj
Bilderdychia convolvulus	T4	szulák keserűfű
Capsella-bursa pastoris	T2	pásztortáska
Cynodon dactylon	G3	csillagpázsit
Cirsium arvense	G3	mezei acat
Chenopodium album	T4	fehér libatop
Echinocloa cruz-galli	T4	kakaslábfű
Erigeron canadense	T4	betyárkóró
Portulaca oleracea	T4	kövér porcsin
Polygonum aviculare	T4	porcsin keserűfű
Raphanus raphanistrum	T3	repcsenyreték
Setaria glauca	T4	fakó muhar
Thalpsi arvense	T3	mezei tarsóka

ÉRTÉKELÉSI MÓDSZER ÉS IDŐPONTOK

Mind a gyomirtó hatás, mind a tűrőképesség vizsgálatát a nemzetközileg alkalmazott EWRC 1—9 értékelésével végeztük. Ezen az 1-es érték a legjobb, mely a gyomok teljes pusztulását, és a kultúrnövény tűrésmentességét egyaránt kifejezi; 9-nél ez mindkettőre ellenkezőleg értendő. Az értékelések során parcellánként EWRC-értékszámot kell megállapítani, ahol a kezeletlen kontrollhoz viszonyítják az észlelt gyomirtó hatást gyomfajonként, ill. a fitotoxikus tüneteket fafajonként.

I. felvételezés V. 8. — amikor a kontrollparcellán meg kellene kezdeni a kézi ápolást —

- II. felvételezés VII. 14. — amikor az apró magcsemeték jól sikerült parcelláin lenne szükséges az ápolás —
III. felvételezés IX. 20 — csemeteletár idején.

EREDMÉNYEK, ÉRTÉKELES

A könnyebb áttekinthetőség miatt nem táblázatba foglalt számokat, hanem szöveges összeállítást közlünk a legfontosabb tapasztalatokról.

- Kontroll: VII. közepére teljes gyomborítottság: Nyárok 30—40 cm-ig nőttek; az apró magcsemeték nagy része kipusztult.
- SATECID 65 WP 7 kg/ha + MALORAN 50 WP 3 kg/ha: 3 hónapig gyommentes talajt adott. Minden fafaj tünet nélkül tűrte.
- SATECID 65 WP 7 kg/ha + ADOL 80 WP 1 kg/ha: Magról kelő kétszikű gyomok ellen rövidebb hatás; VI. közepétől kézi kapálást igényel.
- SATECID 65 WP + MERKAZIN 3,5 kg/ha: VI. közepéig a hatás jó és tünetmentes; kivétel az ezüstfa, mely 50%-os pusztulást mutatott.
- SATECID 65 WP 7 kg/ha + PATORAN 4 kg/ha: Kétszikűek nyár végén is csak szálánként voltak; minden fafaj tünetmentes.
- SATECID 65 WP 7 kg/ha + AFALON 2,5 kg/ha: Jó tartamhatás 3 hónapig; VI. végétől kézi kapálást igényel mind az egy-, mind a kétszikű gyomok ellen. Kissé érzékenyek a juharok.
- DUAL 720 EC 3,5 lit./ha + MALORAN 50 PW 3 kg/ha: Minden magról kelő gyom ellen kiváló és tartós hatás az egész tenyészidőszakban, kivéve a porcsint. Érzékenységet, erős növedékcsökkenést csak az ostorfa mutatott.
- DUAL 720 EC 3,5 lit./ha + ADOL 80 WP/ha: Kétszikű gyomok ellen jó kezdeti, de rövid hatású, hasonlóan a 3-as parcellához; nyáron az ADOL igen enyhe növedékgátlást okozott.
- DUAL 720 EC 3,5 lit./ha + HUNGAZIN PK 2,5 kg/ha: Nyár végéig kiváló gyomirtó hatás; juharfélék, az ezüstfa és az ostorfa erős, a Bédai fűz igen enyhe lemaradással reagált.
- DUAL 720 EC 3,5 lit./ha + MERKAZIN 3,5 kg/ha: Mint a SATECID 65 WP + MERKAZIN.
- DUAL 720 EC 3,5 lit./ha + PATORAN 4 kg/ha:
- DUAL 720 EC 3,5 lit./ha + AFALON 2,5 kg/ha: Nyár közepéig mindkét kezelés gyommentes, kivéve a rezisztens porcsin késérűfüvet, mely ekkorra tömegessé vált. Egy fafaj sem érzékeny.
- PRIMEXTRA 500 FW 7 lit./ha: Minden egynyári gyom ellen kiváló és leg-hosszabb hatású. A dugványozott anyagok, a vöröstölgy és a csörgőfa tünetmentesen tűrte; a juharok, ostorfa, ezüstfa viszont teljesen kipusztult, ill. ki sem tudott kelni.
- GEANTER 80 WP 1,5 kg/ha: Nyár végéig tartós hatás, még a porcsin ellen is. Csak a fakó muhar tudott elszaporodni aug. elején. Ezért ekkor egy kézi ápolást igényel. A dugványok tünetmentesek, a vöröstölgy közepes, egyéb apró magcsemeték erős érzékenységet jeleztek.
- ETAZIN 50 WP 3 kg/ha: Gyomokra jó, de rövid hatású szer. Dugványok jól tűrték, magvetéseket erősen károsította.
- SENCOR 70 WP 1 kg/ha: Július elejéig igen jó herbicid hatású, ezután is csak a fakó muhar tudott eluralkodni. Dugványok, vöröstölgy, csörgőfa, ostorfa jól tűrte; ezüstfa és juharok 50%-os lemaradással és kipusztulással reagáltak.
- CASORON 5 G 50 kg/ha: A granulátum nehezen adagolható speciális gép hiá-

nyában; hatását a gyakori, bőséges eső, vagy a szárazság nagyon lerontja. Június elejére a parcella is ezt bizonyította. Valamennyi fafaj erősebb-
gyengébb érzékenysége miatt nem javasolható a csemetetermesztésben.

DUAL 720 EC 3,5 lit./ha + DEVRINOL 50 WP 4 kg/ha:

SATECID 65 WP 7 kg + DEVRINOL 50 WP 4 kg/ha: A két kombináció osztott kezelésként került kijuttatásra; a DEVRINOL sekély bedolgozással, majd a DUAL és a SATECID későbbi permetezéssel. Hatása különösen az egyényári kétszikűekre rövid és gyenge volt. Ezüstfa, csörgőfa kipusztult, többi fafaj közepes mérethiánnyal reagált.

ÖSSZEFOGLALÁS

A vizsgált 12 fafaj 18 féle kezelése közül kiemelkedően jó hatást és kedvező környezetkímélést mutattak a SATECIDnek MALORANnal, PATORANnal és AFALONnal alkotott kombinációi.

Még hosszabb tartamhatást és szélesebb gyomirtó hatásspektrumot adott a felsorolt három szernek a DUAL 720 EC-vel való társítása.

A felsorolt készítmények, illetve kombinációk javasolhatók szinte bármely vizsgált csemeteféleség kissé nagyobb területű, ún. „félüzemi” kipróbálásra. Ezekből többféle, már együtt gyártott kombinált szerként is kapható.

Dugványozásra és mély vetésű tölgyfélékre kiválóan mutatkozott a PRIM-EXTRA 500 FW; a GEANTER 80 WP és a SENCOR 70 WP. E három készítményt azonban nem tűrik a magról kelő csemeték.

Tapasztalataink szerint a legjobb eredményt adó esetekben is szükséges egy nyári nagyoló-gazoló kapálás és egy-kétszeri sorközi ápolás. A gyomfajok számának csökkenése nem jár mindig a gyomboritottság csökkenésével.

Évelőkkel fertőzött csemetetáblákat át kell váltani fekete ugarra, ahol könnyen végrehajtható glifozát- és hormonbázisú hatóanyaggal ezek irtása. A többszöri ugarművelés is nagyban csökkenti a gyomokat.

További célunk több fafaj és készítmény bevonásával újabb technológiák kidolgozása és állománykezelések lehetőségeinek vizsgálata.

HOZZÁSZÓLÁS A VÁLLALATI SZOCIÁLIS FEJLESZTŐ MUNKÁHOZ

Nem bővelkedünk olyan publikációkban, amelyek a vállalati szociális fejlesztés kérdéseivel foglalkoznak. És főleg nem olyanokban, amelyek alapvető problémákat tárnak az olvasó elé. *Csötönyi József* „A szociálpolitikai tervek-ről, a munka megítéléséről és a tennivalókról” (1979 augusztus) című cikkében, erre vállalkozott. Megállapításaival, véleményével nem kívánok vitatkozni, mivel azok helytállóak és nemcsak a szűkebb ágazat területére, hanem általában mindezek elmondhatók a hazai szociális fejlesztés gyakorlatára is.

Inkább azért kívánok hozzászólni, hogy a hibák, hiányosságok rendezett feltárásával mind jobban lehetővé váljon a vállalati szociális tevékenység továbbfejlesztése. Egyik nagyon lényeges tisztázandó kérdésnek tartom, hogy már az elnevezésnél miért nem egységes, a tevékenység tartalmát legjobban kifejező fogalmat használunk.

Jelenleg több elnevezéssel is találkozhatunk. Beszélünk szociális tervezésről, beszélünk szociálpolitikai tervezésről. Egyik elnevezés sem fejezi ki a lényegét, legkevésbé az utóbbi. A szociálpolitika tulajdonképpen kommunista elosztási elvek érvényesítése a szocialista társadalomban. Ennek több szintje van. Társadalmi szinten az állam gondoskodik meghatározott rétegekről vagy meghatározott helyzetbe jutott állampolgáiról.

A szociálpolitikának van egy vállalati szintje is, a vállalat egyrészt besegít az állami szociálpolitikai munkába, másrészt speciális követelményeknek is eleget tehet.

A vállalatok azonban nemcsak szociálpolitikai feladatokat látnak el, hanem például foglalkoznak munkavédelemmel is. Ezért a szűknek bizonyuló szociálpolitikai tervezés helyett kezdett meghonosodni a szociális tervezés elnevezés is.

Véleményem szerint az elnevezés körüli bizonytalankodás arra vezethető vissza, hogy még nem tisztáztuk magunk előtt azt a célt, miért kell ilyen tevékenységet végezniük vállalatainknak.

A szociális munkának alapvető jellemzője az embercentrikusság. Ez következik társadalmi céljainkból is. De az embercentrikusságot nem merítheti ki az a tevékenység, hogy a dolgozó embert el kell látni különböző tárgyi eszközökkel. Azt is tisztázni kell, hogy miért, mi célból tesszük ezt. Ennek hiányában a különböző javak, tárgyi eszközök nem fogják elősegíteni társadalmi céljaink elérését.

Társadalmunkban a szükségletek kielégítésével együtt el kell érnünk a dolgozó embernek, mint személyiségnek minden oldalú fejlődését is. A dolgozó ember a mindennapi tevékenysége alapján egyrészt termelő ember, aki a munkahelyén dolgozik, és általában a társadalomban élő ember, aki pl. a családjával együtt él, pihen, szórakozik, művelődik stb. A személyiség fejlődése is egyrészt kötődik termelő ember mivoltához és általában a társadalomban élő mivoltához. Mindazoknak a javaknak, amellyel az embert ellátjuk, hozzá kell járulnia a személyiség fejlődéséhez is. Így nem elegendő, ha csak olyan javakkal látjuk el a dolgozót, ami személyiségének termelő oldalát fejleszti, de ugyanúgy az sem elég, ha csak a személyiségének általános társadalmi fejlődéséhez biztosítjuk a különböző tárgyi eszközöket.

En itt látom a szociálpolitikai tervezés fő problémáját, hiszen abban legkevésbé jelenhetnek meg a termelő ember fejlesztéséhez szükséges feltételek.

Tehát a cél: az ember személyiségének fejlesztése. Ennek minden feladatát a vállalatok nem tudják a vállukra venni, de nem is lenne szerencsés.

A vállalatoknak elsősorban azokat a feladatokat kellene elvégezniük, amelyek a személyiség termelő oldalát fejlesztenék. A munkavégzés, a munkatevékenység olyan tényezőit kellene fejleszteni, amelyek leginkább a dolgozó emberek fejlődésére vannak kihatással. A személyiségfejlődés általános társadalmi oldalának fejlesztése már a társadalom feladata lenne. Így létrejönne egy sajátos munkamegosztás a vállalat és a társadalom között.

Ebből a gondolatmenetből adódik egy olyan elnevezés, amely tartalmában is kifejezi azt a célt, amit a vállalatoknak követniük kell: vállalati szociális fejlesztés. Ha ezt el is fogadjuk, egyik pillanatról a másikra még nem fog változni a helyzet. Meg kell határozni, melyek a termelő ember legfontosabb tényezői, és melyek azok a munkát jellemző tényezők, amelyekkel a termelő embert fejleszteni lehet. Feltétlen meg kell ismernünk azokat a következményeket is, amelyek a személyiségfejlődés és a munka jellegzetességei közötti kölcsönhatás felismerésén alapuló szociális fejlesztőmunka során jönnek létre.

Másik, nagyon lényeges kérdése a szociális fejlesztőmunkának a tudatos terv-

szerűség. Ez a problémakör szinte következik az előzőekben tárgyaltaiból. A jelenlegi gyakorlatnak pozitív jellemzője, hogy rákényszeríti a vállalatokat a szociális munka tervezésére. De ezek a tervek egyáltalán nem felelnek meg a személyiségfejlesztő, az embert a középpontba állító szemléletnek.

A tervek egyszerűen költségtervek. Megmutatják, hogy a vállalat szociális célokra fordítható pénzét mikre, milyen költségek betervezésével költi el. A beszámolók is tulajdonképpen az elköltött összegekre vonatkoznak. Igaz, ezt a tervezési-beszámolási költségtábla-rendszert szövegesen ki lehet egészíteni. Ez a szöveges kiegészítés általában a költségmutatók részletesebb lebontása, vagy nagyon általános célkitűzések megfogalmazása.

Ezekből a tervekből egyáltalán nem tudjuk meg, hogy mit, miért állított be a terveibe a vállalat. A költségmutatók csak azokat a tényezőket érintik, amelyeket a szociálpolitikában a különböző irányelvek határoztak meg. Felmerült az igény, hogy a költségmutatókat a változást, a fejlődést jobban megmutató naturális mutatókkal is ki kellene egészíteni. Fejlődés lenne már az is, ha a VI. ötéves tervre vonatkozó irányelvek már tartalmaznának naturális mutatókat is, még ha csak a szűken értelmezett szociálpolitikai ellátásra vonatkozóan is.

A dolgozó ember személyiségfejlődését kifejező mutatókra talán még sokáig várni kell!

Ugyancsak fontos kérdés, hogy a szociális tervek hogyan kapcsolódnak a vállalat műszaki-gazdasági terveihez. Ezt a kérdést nem intézhetjük el azzal, hogy vállalataink komplex terveket készítenek, amelynek egyik tervfejezete a szociális terv. Egy terv akkor komplex, ha tényezői közötti kapcsolatok felszínre jönnek, és a különböző vállalati folyamatokat a közöttük levő kölcsönhatásban tervezzük meg. Véleményem szerint ezt a szociális folyamatok és a vállalat többi folyamatai közötti kapcsolatok értelmezésének hiányában a jelenlegi tervezési gyakorlatban a vállalatok még biztosítani nem tudják. Így a szociális tervfejezet szinte teljesen önálló rész a komplex terven belül.

Feltehető a kérdés: mit kell érteni a szociális folyamatok és a vállalat műszaki, termelési stb folyamatai között levő kapcsolaton? Például azt, hogy egy beruházásnál, rekonstrukciónál nemcsak a technológiai folyamatot kell megtervezni, hanem a szociális feltételeket is. És itt nemcsak a munkaügyi vonatkozású feladatokra gondolok. Nem elegendő munkaerőt biztosítani. Olyan dolgozókra van szükség, akik rendelkeznek megfelelő képességekkel és ismeretekkel az új típusú munka végzéséhez.

Tisztázandó kérdése minden műszaki fejlesztésnek, a technológia változtatásának, hogy nem jelentkezik-e a munka jellegzetességeiben olyan irányú változás, amely kevésbé vagy egyáltalán nem biztosít a dolgozó ember számára fejlődést.

Nem elegendő az új bevezetésénél csak a gazdasági oldalt figyelembe venni, fontos szempont kell, hogy legyen a munka körülményeinek a javítása, a biztonságos, az ember testi és szellemi épségét biztosító munkavégzés lehetősége. Ha így gondolkodunk, a szociális fejlesztés szemléletmódja átítatja a vállalat teljes tevékenységi körét. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a szociális fejlesztés a termelés hatékonyságnövelésének egyik tartaléka. Talán illuzórikusnak tűnnek ezek a megállapítások, de hogy mennyire járható ez az út, azt bizonyítják más szocialista országok szociális fejlesztési gyakorlatai. Ez a tevékenység már sokkal fejlettebb a Szovjetunióban, Csehszlovákiában. Nem szabad elfeledkeznünk arról sem, hogy társadalmi-gazdasági fejlődésünk egyre jobban igényli a vállalati szociális munka fejlesztését is. Valójában a szociális fejlesztés abban segít, hogy már a jelenben a jövőt megsejtsük és a jövőt építsük.

Meg kell vallanunk, hogy ma még a szociális munkában távol állunk ettől a fel-fogástól. Eredményként könyvelhetjük el, hogy a jelenlegi műszaki, gazdasági és társadalmi fejlettségünkből fakadó igényeket ki tudjuk elégíteni. Ezzel azonban nem elégedhetünk meg, már most fel kell ismernünk társadalmi-gazdasági továbbfejlődésünk útjait, és ehhez igazodva meg kell teremtenünk egy szocialista embereszmény szociális fejlesztésének alapjait.

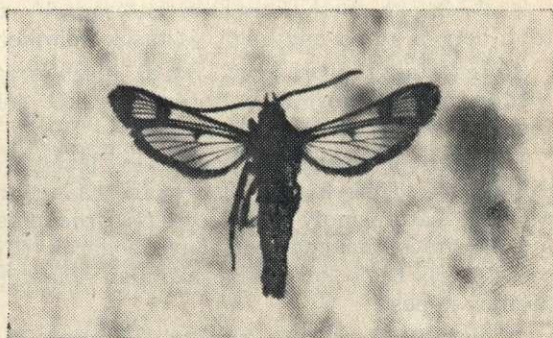
Nemeskéri Gyula

634.0.453

AZ ÉGERFASZITKÁR KÁRTÉTELE

DR. SZALAY LÁSZLÓ:

Az égerfaszitkár (*Synanthedon spheciformis*) hernyója, mint a többi szita-szárnyú lepke (*Aegeridae*) lárvája, gazdanövényében járatokat rág. Ez a táplálkozási mód erősen károsítja a növényt. Az égerfaszitkárt ritkasága miatt eddig mégsem tartottuk kártevőnek. Csak Kaposvár környékén jegyezték fel jelentősebb előfordulását, most pedig Baranya megyei fellépéséről számolhatok be.

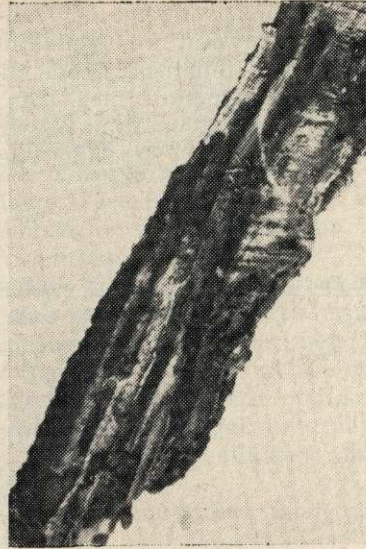
1. ábra. Az égerfaszitkár (*Synanthedon spheciformis*) imágója.

A drávafoki „Új Esztendő” Mezőgazdasági Termelőszövetkezet Endrőc község határa közelében levő, 5 ha-os fiatal égeresét 1978. ápr. 8-án, 25-én, május 11-én, június 4-én és október 10-én megvizsgáltuk és úgy találtuk, hogy a fák 99%-a fertőzött, emellett egyharmaduk olyan súlyosan, hogy pusztulásuk valószínűleg elkerülhetetlen.

A hernyók a gyökérnyak felett, többnyire alulról felfelé haladva rágják ki járatukat. Ennek következtében a fa nedvkeringése meggyengül. A fertőzött

2. ábra. Az égerfaszitkár báb-
ingé égertörzsön

3. ábra. Az égerfaszitkár lár-
vájának kártétele

fák tavasszal megkésve hajtanak ki, gyengébben növekszenek, sőt esetleg a fa koronájában nem is indul meg a lombfakadás. A tő felett fattyúhajtások fejlődnek, de ezek lombozatát nem kompenzálhatja az elvesztett asszimilációs felület tevékenységét. A gyökérzet a hiányos tápláltság miatt átalakul. Az eredeti, erős gyökerek a károsítás növekedésének arányában pusztulásnak indulnak. Ezeket a talajfelszín közelében keletkező járulékos gyökerek helyettesítik. A gyökerek gyengesége és felszínes elhelyezkedése miatt a növények a szél hatására kidőlnek és ezzel a fa pusztulása meggyorsul.

A 2—3 éve tartó károsítás hatására az ültetvény erősen megritkult, már több helyen szoba nagyságú tisztások keletkeztek benne.

Az égerfaszitkárakon kívül, jóval kisebb számban, a szúnyogszitkár (*Synanthedon culiciformis*) is előfordult. A két rokon faj károsítása csaknem egyforma.

Ugyanebben az égertelepítésben levélkárosítók is jelentős számban fordultak elő. Többek között: láperdei sátorosmoly (*Lithocolletis kleemannella*), mocsári sátorosmoly (*Lithocolletis froelichiella*), égerevő keskenymoly (*CaLOPTILIA falconipenella*), ormányosbogarak (*Curculionidae*) és levelészek (*Chysomelidae*). Ezek károsítása azonban jelentéktelen volt az égerszitkár pusztításához képest.

A drávafoki súlyos kártétel ellenére tárgyilagosan meg kell állapítani, hogy az égerfaszitkár a legtöbb égeresben még mindig ritka. A zalaegerszegi Erdő- és Gesztenyevédelmi Speciális Laboratórium 1978-ban a Zala megyei erdőkben egyetlen példányát sem találta meg. Így jártunk mi is, amikor egy 3 ha-os, 4 éves, 8,28 ha-os 8 éves és 10,84 ha-os, 10 éves égerültetvényt vizsgáltunk meg, nem messze a drávafoki telepítéstől. Végeredményben megállapítható, hogy az égerfaszitkár általában ritka lepkefaj, de lehetséges, hogy az éger legveszedelmesebb kártevőjeként, súlyos kárt okozzon. Erre példa az ismertetett káreset.

Rovatvezető: Király Pál

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Az erdővédelmi szakosztály Budapesten, az MTESZ székházában az erdészeti kultúrák tápanyag-utánpótlása témakörben, tudományos konferenciát rendezett. Ezen a következő előadások hangzottak el: *Erdős László* (Állami Gazdaságok Országos Központja): Az intenzív fatermesztés és a hazai faellátás kapcsolata; *dr. Nagymihályi Ferenc* (MÉM műszaki-gazdasági tanácsadó): Az egyes tápanyagok szerepe a különböző erdei kultúrák tápanyagellátásában; *Gärtner Vilmosné* (MÉM Növényvédelmi és Agrokémiai Központ): Levéltrágyázási lehetőségek csemetekertekben; *Kabai Gábor* (Somogy megyei Növényvédelmi és Agrokémiai Állomás): Tápanyag-visszapótlási kísérletek, lombtrágyák alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata csemetekertekben; *Nyul János* (Somogyi EFAG): Tápanyag-visszapótlási kísérletek, lombtrágyák alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata égerkultúrákban; *dr. Hegedűs Lajos* (MÉM Növényvédelmi és Agrokémiai Központ): A melioráció szerepe az erdőtelepítésben; *dr. Bán István* (MÉM Növényvédelmi és Agrokémiai Központ): Erdészeti és agrokémiai adatbázis kialakításának és optimalizálásának lehetőségei; *dr. Buzás István* (MÉM Növényvédelmi és Agrokémiai Központ): Erdők szakszerű tápanyag-utánpótlásának jelentősége; *Borsos Arnold* (Dél-Pest megyei Tsz-ek Területi Szövetsége): Tápanyagellátási tapasztalatok erdőtelepítéseknél, Dél-Pest megyében; *Cziglina Vilmos* (Tatabányai Szénbányák Vállalat): Karbominerális tápanyagok alkalmazása a tatabányai rekultivációs talajok erdősítésénél; *Szabó Vid* (Nyugat-Dunántúli ÁG-ok Szakszolgálati Állomása): A nyárültetvények újratrágyázásának témakörében állami gazdaságoknál végzett kísérletek első eredményeinek ismertetése; *Karakas János* (Monori Állami Gazdaság): Hagyományos és hidrotelepítésű nyárasok összehasonlító vizsgálata; *Horák Endre* (Pest—Nógrád megyei ÁG-ok Szakszolgálati Állomása): Adatok nyárasok tápanyag-utánpótlásának tervezéséhez; *Nemes László* (Ceglédi Erdészeti Társulás): Nyárfastarterrel beállított üzemi kísérletek eredményeinek ismertetése.

A téma napirendre vételét indokolta az a körülmény, hogy a mezőgazdaságban már magától értetődő a rendszeres talajerő-utánpótlás, az erdészetben azonban még nem. Pedig az évi tízezer hektáron felüli erdőtelepítéshez, illetve -felújításhoz szállítandó facsemeték erősebbek, egészségesebbek, életképesebbek lennének, és végleges helyükre ültetésüknél 10—15%-kal csökkenne a pótlási igény, ha a nevelés során többlet tápanyagot kaphatnának. Néhány helyen, mint az Ipolyvidéki és a Kiskunsági EFAG-nál, már bevezették a csemetenevelésnél a tápanyag mesterséges pótlását.

Amint a tanácskozás előadásaiból kitűnt, néhány állami gazdaság a nyárasok telepítésénél jó eredménnyel alkalmazza a talajerő-utánpótlást, más helyeken pedig a fenyőtelepítéseket juttatják műtrágyához.

*

A gépesítési szakosztály, munkatervének megfelelően, megtartotta 1979-ben utolsó rendezvényét a Gemenci Állami Erdő- és Vadgazdaságnál.

A szakosztály tagjai' elsőként meghallgatták *Szóták Ferenc* igazgatóhelyettes előadását a gazdaság általános helyzetéről, a gépesítésben elért eredményekről és a fejlesztési célokról. Majd Keselyűs—Pörboly között megtartott erdőjárás során tanulmányozták az uszályrakodás gépesítését TIMBERJACK-KEWACO homloktrakodóval és úszó HIAB gépcsoporttal; fakitermelést TIMBERJACK-ALLAN JAROK harveszterrel; kérgeztést MORBARK W-8 kérgezógéppel; szállítást ZIL—KCR 3000 darus gépkocsival; erdőfelújítást LKT—80-ra szerelt vágástakarítóval, DT—75—NARDI nehéz csipkés tárcsával és MTZ 82—GRT—8 egyirányú rugós tárcsával.

Az ötven résztvevő közül felszólalt: *Kaufmann József* (Budakeszi), *Czágásch József* (Győr), *dr. Balogh Ferenc* (Budapest), *Mátrabérci Sándor* (Nagykanizsa), *Szöke Miklós* (Eger), *Pálóczy Bertalan* (Budakeszi), *Gál Imre* (Szeged), *Szabó György* (Eger). A vitát *dr. Káldy József* szakosztályvezető foglalta össze.

A résztvevőknek különösen tetszett a vágásfelújítás gépsorának jól szervezett munkája és annak eredménye, az uszályrakodás megoldása, a karbantartás havi berendeléshez kötött, szigorú rendje. Az ALLAN JARK harvesztert magas beszerzési költsége miatt nem ajánlották általános bevezetésre.

*

Az oktatási bizottság *Czerny Károly* vezetésével Kaposvárott tartotta kibővített ülését, termelészövetkezeti erdőgazdálkodás-szakember ellátás témakörében.

Czerny Károly megnyitója után az országos helyzetképet ismertette, az oktatást, továbbképzést különösen befolyásoló problémáit kiemelésével. Ezek: a fenyőimport csökkenése miatt várható nyárfejllesztési program; a munkaerőkinálat várható javulása; a gépesítés intenzív fejlesztésének terve, különösen a rakodás, a kergezés, a közelítés; a szakmák és szektorok közötti szakemberáramlás problémája; a barcsi szakközépiskola helye az erdészeti oktatásban; az információk áramoltatása a kooperációk fejlesztése érdekében.

Kódai István, a Somogy megyei Tanács erdészeti főelőadója, értékes tájékoztatást adott az erdészeti oktatás történetéről és várható tendenciáiról, a Barcon folyó erdészeti oktatás faipari-műszaki jellegű továbbfejlesztésének lehetőségeiről, a Középrigócon és Szöcsénypusztán folyó erdészeti szakmunkásképzésről, az erdőgazdasági társulásokról (Barcs—Curgó—Karád) azzal, hogy különösen jó tapasztalatokat levonni Barcon.

Fodor Imre, a Somogyi EFAG igazgatóhelyettese a tsz-ek erdőgazdálkodásának ismertetése után kiemelte a fejlődő kooperációt, különösen a csemeteeladásban, a faanyag-felvásárlásban, a gépjavításban. Megállapította, hogy az együttműködésük nem egyoldalúan nyereséget, hanem kölcsönösen hasznos.

A rendezvényen felszólalt: *Vas Zoltán* (Szeged, Szakközépiskola), *Kozma Ferenc* erdőfelügyelőségi igazgatóhelyettes, *Szepesi András* (Faipari Kutatóintézet), *Csótornyai Sándor* (Somogy megyei tanács oktatási osztályvezető-helyettes), *Deszpot László* (Fehérakác Mgtsz. Dabas), *Biüttl Géza* (SEFAG), *Szántó Gábor* (Kaposvári Erdőfelügyelőség), *Rumszauer János* (MTESZ Somogy megyei Szervezete), *Gulyás Imre* (SEFAG), *Ott György* (Szöcsénypuszta), *Nádasdi Gábor* (Szakközépiskola, Szeged).

A hozzászólásokat, javaslatokat *Czerny Károly* foglalta össze, többek között azzal, hogy a Szöcsénypusztán folyó erdészeti szakmunkásképzés átfogó, minden érdekelte bevonásával történő megvizsgálását OEE-szinten mielőbb javasolja.

Az oktatási bizottság Sopronban, az Erdészeti és Faipari Egyetem tanácstermében megtartott, kibővített ülésén az erdészeti gyakorlati oktatás helyzetét és feladatait vitatta meg. A témát munkabizottság készítette elő, amelynek vezetője *dr. Csesznák Elemér*, tagjai *dr. Tuskó László*, *dr. Borsos Zoltán*, *Frölich András* és *Vida László* voltak. Az ülés résztvevőit üdvözölte *dr. Herpay Imre*, az OEE elnöke és felhívta a figyelmet a téma fontosságára. Az előterjesztés felölelte a szakmunkás, és a technikus és a mérnök feladatait, amelynek tartalmas és részletekbe menő vitáját *Tóth István* foglalta össze. A tanulságokat a bizottság az illetékesek elé terjeszti.

*

Az erdőhasználati szakosztály a Péti Nitrogénműveknél és a Balatonfelvidéki EFAG devecseri erdészeténél kihelyezett ülést tartott. A rendezvény témája: fufurolapriték termelése, szállítása, felhasználásának tanulmányozása. Tájékoztatót tartott: *Csepregi János* igazgatóhelyettes, *Albert Imre* műszaki osztályvezető, *Mogyorósi József* technológus.

A bemutató élénk érdeklődést váltott ki a részt vevő, mintegy ötven szakember körében. Elismeréssel adóztak a Balatonfelvidéki EFAG-nak az úttörő vállalkozásért. A rendezvényen hozzászóltak: *Mátrabérci Sándor*, *Szamosi Ferenc*, *dr. Szász Tibor*, *Kovács Jenő*, *Beck János*, *Karáll János*, *dr. Rumpf János*.

A rendezvény megszervezéséért köszönetet mondott és a tapasztaltak jelentőségét összefoglalta *Andor József* szakosztályvezető.

A szakosztály erdei melléktermék szakcsoportja Zalaegerszegen kihelyezett ülést tartott. Előadást tartott *Hangyál Tibor* igazgatóhelyettes „Az erdei mellékhasználat fokozásának lehetőségei az ETV munkáján keresztül”, valamint *Balázs István*

üzemvezető „Az ETV zalaegerszegi üzemvezetőségének begyűjtési tevékenysége” címmel.

A vitát és a fontosabb következtetéseket *Andor József* foglalta össze. Az elhangzottakból két témát kiemelve, a MÉM Erdészeti és Faipari Hivatala irányában a következő intézkedések megítélését javasolták:

1. Az üzemtervezés korszerűsítésében a mellékhaszonvételeket is figyelembe kellene venni.
2. A melléktermékeket — az ágazat egyéb fontos témái mellett — gyufásdobozokon propagálni javasolják.

A rendezvényen az együttműködési készség és az erdő komplex hasznosításának igénye csendült ki.

*

Az ifjúsági bizottság, a veszprémi MÉM helyi csoport és a zirci Bakony Mgtsz közös rendezésében Zircen, kihelyezett ülést tartott. *Paulik István* elnökletével értékelték az 1979. évi munkát és megvitatták az 1980. évi munkatervet. Ezt követően a veszprémi MÉM-csoport szervezésében (amelyen megjelentek a helyi csoport tagjai, továbbá a Zirci Termelőszövetkezeti Társaság tag erdőgazdaságainak vezetői és szakemberei), *Rada Antal* előadásában „Az integráció lehetőségei az erdőgazdálkodásban”, *Takács József* fő-ágazatvezető előadásában „A zirci Bakony Mgtsz erdőgazdálkodásának és faipari tevékenységének helyzete”, *Csillag Vince* erdőmérnök (keszthelyi társaság), *Péti Miklós* erdőmérnök (zirci társaság) előadásában a Veszprém megye területén működő erdőgazdálkodási társulatok munkáját, eredményeit ismerték meg a résztvevők. A színvonalas előadásokat számos kérdés, illetve hozzászólás követte.

A sikeres tapasztalatcsere szervezője *Péti Miklós* és *Szikra Dezső* volt.

*

Az erdőrendezési szakosztály a Geodéziai és Kartográfiai Egyesület székesfehérvári csoportjával együttes ülést rendezett Székesfehérvárott, az Erdészeti és Faipari Egyetem Földmérési és Földrendezői Főiskolai Karán. Ezen *Nagy Lajos* „Külterületi földmérési alaptérképek készítése”, *Németh Ferenc* „Az egységes országos térképrendszerre való áttérés kérdései” és *dr. Járó Zoltán* „Erdészeti földértékelés” címmel tartott előadását vitatták meg a résztvevők.

*

„**Finn műszaki napok**” keretében az MTESZ és a Magyar Kereskedelmi Kamara Finn Tagozata rendezvényén *Cornides György*, a műszaki fejlesztési bizottság vezetőjének elnökletével meghallgatták a résztvevők *Klaus Rantapu* mérnök (Valmet Oy, Helsinki) által készített előadást, „Erdőgazdasági hulladékok hasznosítása az energiatermelésben” címmel.

A fának energiaforrásként való hasznosítása, elsősorban az olajárak szüntelen emelkedése miatt, újból időszerű. A fahasznosítás fokozásának a módja a vékony faanyag (ágak, koronacsúcsok) felaprítása és tüzelőként való felhasználása. E területen Finnországban jelentős fejlesztés történt az utóbbi években. Apríték elégetésére alkalmas tüzelőberendezéseket fejlesztettek ki, amelyek üzemekben és háztartásokban működnek. Kialakították az aprítéktermelés és -szállítás módszereit, gépeit. Ezeket Magyarországon is kipróbálták, itt erre a célra nagy mennyiségben áll rendelkezésre faanyag.

*

A Magyar Kereskedelmi Kamara Fa- és Bútoripari Tagozata, Lengyel Tagozata, az Országos Erdészeti Egyesület, valamint a Faipari Tudományos Egyesület lengyel előadók közreműködésével az erdővédelemmel és a fafeldolgozó iparral kapcsolatban konferenciát szervezett.

Előadást tartott *Jozef Uminski* mérnök (Erdőgazdálkodási és Fafeldolgozó Technikai Minisztérium) „Erdővédelem a legfontosabb antropogén tényezők ellen”; *Karol Swoboda* (Erdőgazdálkodási és Fafeldolgozó Technikai Minisztérium) „A nemzeti parkok, természetvédelmi területek, növénykertek szerepe a lengyel erdővédelemben”; *Zbigniew Przyborski* (Erdőgazdálkodási és Fafeldolgozó Technikai Minisztérium) „A lengyel fafeldolgozó ipar fejlesztési perspektívái”; *Jerzy Kryszinski* (Poznani Fatachnológiai Intézet igazgatója) „A fa racionális felhasználása a kutatói munkák fényében Lengyelországban” címmel.

Az „erdők a közjóért” szakosztály plenáris ülésén dr. Gál János egyetemi tanár „A VI. ötéves terv társadalmi elősegítése keretében az erdészeti környezetvédelmi célkitűzések” címmel tartott előadását vitatták meg a résztvevők. Az előadó kifejtette az erdő környezetvédelmi hatásait és ebből vezette le a lehetséges társadalmi tevékenység módjait.

A hozzászólók tapasztalataik alapján alátámasztották, hogy az erdő szociális-üdülési és védelmi hatásainak más szakterületek részéről való elismerésében a tények mellett nagy szerepe van a társadalmi támogatásnak, az eredmények mértektartó publikálásának. Felhívták a figyelmet a fásítások meghatározásánál az érdekek egyeztetésének és a lehetőségek alapos mérlegelésének szükségességére.

*

A HELYI CSOPORTOK ÉLETEBŐL

A bajai csoport összejövetelén „Az erdőművelés helyzete és fejlesztési lehetőségei” címmel tartott nagy érdeklődéssel kísért előadást *dr. Solymos Rezső*, az ERTI tudományos főosztályvezetője. Az előadó a tények feltárásával, az erdőfelújítási és -telepítési feladatok világos céljainak megjelölésével kezdte vitaindítóját. A szakma igényességére, a szakmaszeretetre hivatkozva hangsúlyozta a jövő érdeinek létesítésével megbízott munkatársak felelőségére, majd diafilmvetítéssel mutatta be a korszerű erdőművelési technikát.

Ennek a rendezvénynek a keretében *Kopasz András* és *Tóth Erika*, a bajai Vízgazdálkodási Főiskola hallgatója tartott díjat nyert tudományos diákköri dolgozatából ismertetést a nyéki Holt-Duna (természetvédelmi terület) vízbio-
lógiai vizsgálatairól.

A rendezvény harmadik program-pontja a „Tájékmélő erdőfeltárás” c. előadás volt *Gergely Ferenc* (ERFA-TERV) előadásában, amely főleg a táj- és környezetvédelemmel foglalkozó szakemberek számára adott hasznos tanácsokat.

*

A debreceni csoport a püspökladányi ERTI Kísérleti Állomás területén szikfásítási kísérletek újabb eredményeinek megismerésére szakmai bemutatót szervezett. A bemutatót követően *dr. Tóth Béla* szovjetunióbeli tanulmányúttjáról tartott élménybeszámolót, színes diavetítéssel kísérve, majd *Kapusi Imre* előadásában az akác-sarjzatarlás gépesített felújítási módszereit ismertette.

*

A gyulai csoport a nyugdíjas kollégák részére klubnapot szervezett. *Banadics István* erdészetvezető tájékoztatta a résztvevőket az 1979. évi gazdasági munkáról, a beruházásokról, a szo-

ciálpolitikai intézkedések hatásáról. Megtekintették a fafeldolgozó üzemet és a remetei gépjávitót. A találkozó baráti beszélgetéssel végződött.

*

A kaposvári csoport Kaposvárott, a Tsz Területi Szövetség székházában tartott rendezvényén *Kodai István* főelőadó (Somogy megyei tanács) „Somogy megye erdészszakember-ellátottsága és a továbbképzés helyzete”, *Fodor Imre* igazgatóhelyettes „Kapcsolatok alakulása a Somogyi EFAG és a megyei termelőszövetkezetek között” témakörben előadást tartott. Az összejövetelt *Czerny Károly*, a OEE oktatási bizottságának tagja nyitotta meg és vezette le. Az élénk érdeklődést keltő előadások áttekintették a szakemberellátás helyzetét az ágazat előtt álló feladatok tükrében. A hozzászólások számos új gondolatot vetettek fel. A rendezvény kapcsolódott az oktatási bizottság Kaposvárra kihelyezett üléséhez.

*

A kecskeméti csoport vezetőségi ülésén *Sipos Sándor* titkár beszámolt az 1979. évi munkáról és a még hátralevő feladatokról. *Pankotai Eszter* titkárhelyettes ismertette az OEE 1980. évi munkatervi irányelveit, majd kialakították az 1980. évi munkaterv fő irányait. Ezt követően belső szervezeti kérdéseket tárgyaltak meg.

A csoportnak a jugoszláviai szabadkai erdőgazdasággal fennálló kapcsolata már mintegy 10 éves. A kapcsolat fenntartása végett 9 tagú küldöttséget fogadott, közülük négyen a szabadkai erdőgazdaságtól (vezetőjük *Pavle Blesic* igazgató) és öten a Kruseváci Erdő- és Faipari Kombináttól (vezetőjük *Peter Jovocevic* vezérigazgató). Az utóbbiak a szabadkaiak révén most látogattak először Kecskemétre. A küldöttséget *Barányi László* elnök és *Sipos Sándor* titkár kalauzolta. Kecskeméten *dr. Mező Mihály* városi atnácselnök tájékoztatta a ven-

dégeket a város nevezetességeiről és gazdasági-kulturális fejlődéséről. A Kiskun-sági Nemzeti Parkot *dr. Tóth Károly* igazgató mutatta be filmvetítéssel. A Szék- és Kárpitosipari Vállalat kecskeméti gyárárt *Borsos* igazgató ismertette. Lászlófalva térségében a döntő-rakásoló gép (ÓSA) munkáját tekintették meg nemesnyár-véghasználatban. Végül a lakitelek-tőserdei természetvédelmi területet ismerték meg, majd értékelték a látottakat. A küldöttség vezetői viszontlátogatásra hívták meg 1980-ra a csoportot.

*

A keszthelyi csoport összefoglalóján, a pápai erdésznél, filmvetítéssel egybekötött klubdélután keretében *Hegyi Andás* erdészvezető, az 1979. évi terv háromnegyed éves térszámainak tükrében ismertette az erdészet fahasználati munkáit. Ezt követően *Belovány István* főművezető és *Bernhardt Lajos* újságíró előadásában megtekintették a résztvevők az „Egy nap a Bakonyban” c. színes filmet, amely az erdei munkák egy napját mutatta be. A film főszereplői az erdészet irányítószemélyezete és fakitermelő munkásai. A vetítéssel egybekötött előadás a „főszereplők” körében nagy sikert aratott.

*

A mátrafüredi csoport évről-évre taggyűlésén az 1979. évi munkaterv teljesítését, valamint az 1980. évi feladatokat beszélték meg. Öt szakmunkástanuló felvételi kérelmét a taggyűlés egyhangúlag elfogadta. Ezután *Jérôme René* tartott előadást a tsz-erdőgazdálkodás kérdéseiről, amelyet nagy érdeklődés kísért. Ezt követően *Pálos László* tartott diavetítéssel egybekötött előadást Nyugat-Európa környezetvédelméről.

A csoport erdőfelügyelési munkabizottsága tanulmányt szervezett. Ennek során megtekintették a gyöngyösolymosi erdészet nevelővágásait, majd a Mátraalji Szénbányák visontai rekultivációs üzemében a fásítást, mint rekultivációs tényező került bemutatásra. Ezután a gyöngyöspatai Egyetértés Mgtsz Szűcsiben levő meddőhányó-fásítását tekintették meg. A nevelővágások értékelését, a rekultivációs munkákat, a meddőhányó-fásítás problémáit *Németh Gyula*, *Kadlecsik Ferenc* és *Póka János* ismertette. A téma és a bemutató nagy érdeklődést keltett, az összefoglaló aktív és hasznos volt.

Ugyanennek a bizottságnak a tagjai részére *dr. Tóth Béla* tartott bemutatóval egybekötött szakmai előadást „A ne-

mesnyár és fűz nemesítési munkái, üzemi tapasztalatai” címmel. Az állami gazdaság területén, Gyöngyös és Domszóló térségében, Karácsond községben 38 nemesnyár, a pásztói tsz területén 30 nemesnyár és 6 fűzklónból álló üzemi kísérletet tekintettek meg. Megismerkedtek a fontosabb fajtákkal és megvitatták a nemesítés szükségességét, gazdaságosságát, alkalmazási lehetőségeit.

*

A szolnoki csoport a Nagykőrösi Fafeldolgozó Üzembe szervezett szakmai bemutatót. Ezen *dr. Cziráki József* egyetemi tanár beszámolót tartott a finnországi és olaszországi, valamint ausztriai tanulmányútja során szerzett szakmai tapasztalatairól. A vitában sok szó esett a vágástéri és a fűrészüzemi hulladék hasznosításáról, a különböző apríték-pok gyártási lehetőségéről és a rétegelt-lemez-gyártás fejlesztésének fontosságáról.

*

A tatabányai csoport a tatai erdészet agostyáni arborétumába szakmai bemutatót szervezett. A bemutató során *Kovács Lóránt* előadást tartott „Erdőművelési technológiák korszerűsítésének irányelvei a gépesítés függvényében” témakörben. Az előadás a mesterséges erdőültetési technológiák felmérését, rendszerbe foglalását szorgalmazta. E feldolgozás forgatókönyvszerűen a pontos gépigényt is tartalmazná. A VI. ötéves tervet már e forgatókönyv alkalmazásával kellene összeállítani — javasolta az előadó. Hiányolta, hogy az erdőgazdaságok nem ismerik egymás munkamódszerét. A délutáni program keretében a résztvevők megtekintették a bővített területű agostyáni arborétumot.

*

A szombathelyi csoport az NyFK erdőgazdaságával közös rendezésben — bemutatóval egybekötött — szakmai továbbképzést szervezett a káldi erdészet területén. Az első témakör — erdőfelújítás, erdőnevelés a gyertyános tölgyesekben — témavezetője *dr. Borsos Zoltán*; a második témakör — forwarder a gyertyános tölgyes felújítógépekben — témavezetője *Keresztes György* volt.

A csoport az ERTI Nyugat-dunántúli Kísérleti Állomásának közreműködésével az állomás székházában fenyegető természetes témakörben összefoglalót rendezett. Ezen előadást tartott *Ujvári Ferencné* „Lucfenyő szaporítóanyag termesztése, kül-

nös tekintettel a dugványozásra"; *Mátyás Csaba* „Magtermesztő ültetvények (Cikota) üzemeltetése”; *Szőnyi János* „A fenyőcsemete-termesztés fejlesztési elképzelései az NyFK területén végzett erdőfelújítási kísérletek értékelése” címmel. A színvonalas előadások a tudomány és a gyakorlat egymásra utaltságára is jó példát adtak.

A csoport, a VEAB, az NyFK és a Szombathelyi Erdőfelügyelőség közös összejövetelt tartott Óriszentpéteren. Vitaindító előadást tartott *dr. Borsos Zoltán* „Az erdőgazdálkodás és a természetvédelem kapcsolata, fejlesztési lehetőségei Nyugat-Magyarországon”; *Hárs József* „Parkerdő-gazdálkodás Vas megyében”; *Simon József* „Az Őrségi Tájvédelmi Körzet fejlesztésének problémái” címmel.

*

A győri, a kaposvári, a soproni, a pécsi csoport vezetőségi ülést tartott. Ezen értékelték az 1979. évi munkát és kialakították az 1980. évi munkatervet.

*

A szegedi csoport vezetőségi ülésén Szamosi Jánosné vezetőségi tag beszámolt az első magyar erdőtervény megalkotásának 100 éves jubileuma alkalmából rendezett emlékülésről, majd *Czene Barnabás* titkár ismertette az 1980. évi munkaterv előkészítésére érkezett javaslatokat és összeállították a munkaprogram vázlatát.

*

A veszprémi MÉM-csoport Szikra Dezső titkár vezetésével vezetőségi ülésen készítette el 1979. évi beszámolóját és összeállította 1980. évi munkatervét, majd előkészületeket tett a decemberi zárórendezvény előkészítésére.

*

A szakmai továbbképzés keretében a helyi csoportoknál a következő előadásokat tartották:

Budapesten: *Dr. Speer Norbert* „A marketing (piacszerzés) szerepe az erdőgazdálkodás és a faipar fejlesztésében”;

Bp., ERTI: *Dr. Szepesi László* „Új gépek Szibéria fakitermelésében”;

Bp., ERDÉRT *Ott János* „Az 1980. évi szabályozórendszer és a VI. ötéves terv céljainak összefüggései az erdőgazdálkodásban”;

Budakeszin: *Dr. Gál János* „A VI. ötéves terv társadalmi elősegítése”;

Keszthelyi István „A természetvédelem és az erdőgazdálkodás”;

Debrecenben: *Gáspár-Hantos Géza* „Az erdőrendezés korszerűsítése”;

Dr. Járó Zoltán „Az erdősítések fajmegválasztása, különös tekintettel a tölgy-, akác-, nyár- és fenyőfajokra”;

Miskolcon: *Dr. Walter Ferenc* „A finn Makeri gyártmányú tisztítógépek alkalmazásának tapasztalatai”;

Dr. Csák Levente „Gombamérgezés, gombamérgezettek orvosi ellátása”;

Dr. Konecsni István „A gombák ökológiai vizsgálómódszerei”;

Dr. Járó Zoltán „Termőhelyértékelés, földértékelés”;

Dr. Igmándy Zoltán „Erdővédelmünk helyzete és fejlesztési lehetőségei”;

Dr. Káldy József „Erdészeti gépek korszerű karbantartásának és javításának követelményei”;

Pécsen: *Kosztka Miklós* „Ipari melléktermékek alkalmazása erdei útpályaszerkezetek építésénél”;

Sopronban: *Dr. Danszky István* „Az erdészeti szaporítóanyag-termelés helyzete, a fejlesztés lehetőségei”;

Szegeden: *Dr. Szappanos András* „Mely főbb állomány szerkezeti elemek határozzák meg a nevelővágások időpontját?”;

Veszprémben (MN): *Dessewffy Imre* „A fűrészipari rekonstrukció eddigi eredményei és a további feladatok”;

Székesfehérváron: *Kovács Lóránt* „Erdőművelési technológiák korszerűsítésének irányelvei a gépesítés függvényében”;

Bognár Zoltán „Korunk gazdaságpolitikai problémái, az új gazdasági szabályozók hatása erdőgazdaságunkra”;

Visegrádon: *Dr. Pirkhoffer János* „Az erdőgazdasági gépek karbantartásának, javításának eszközei, különös tekintettel az üzemanyag-fogyasztásra” címmel.

*

Kitüntetés

A népköztársaság Elnöki Tanácsa, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 62. évfordulója alkalmából *Horváth Lajosnak*, a Nyugatmagyarországi Fagazdasági Kombinát vezérigazgató-helyettesének; *Varga Károlynak*, a Délalföldi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság fővádászának, a MUNKA ÉRDEMREND arany fokozata; *Iványi Györgynek*, a Budavideki Állami Erdő- és Vadgazdaság vadászati műszaki vezetőjének és szb-elnökének, *Kiss Lászlónak*, a Felsőtisza Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság erdészeti vezetőjének, *Tóth Györgynek*, az Erdészeti és Faipari Egyetem osztályvezetőjének, *Zámbó Kálmánnak*, a Nagybjajomi Erdészeti kerület-

vezető erdésének, alapszervi párttitkár-
nak a MUNKA ÉRDEMREND ezüst foko-
zata; *Boros Andrásnak*, a Felsőtisza-
i Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság szb-tit-
kárának, *Egyed Józsefnek*, a Somogyi Erdő-
 és Fafeldolgozó Gazdaság motorsze-
relőjének, szb-elnöknek, *Esz Károlynak*,
az Erdőgazdasági és Faipari Termékeket
Értékesítő és Feldolgozó Vállalat osztály-
vezetőjének, *Misinszki Istvánnak*, a
Pusztavacsi Erdészet szerelőműhelye ve-
zetőjének, a MUNKA ÉRDEMREND
bronz fokozata kitüntetés adományozta.

A népköztársaság Elnöki Tanácsa, er-
edményes munkája elismeréseként, nyug-
állományba vonulása alkalmából *Farkas
Pálnak*, a Zalai Erdő- és Fafeldolgozó
Gazdaság igazgatójának, a MUNKA ÉR-
DEMREND arany fokozata; *id. Bartos
Dénesnek*, a Nyugatmagyarországi Fa-
gazdasági Kombinát csoportvezetőjének,
a MUNKA ÉRDEMREND ezüst fokoza-
ta; *Benedek Lajosnak*, az ERDÉRT Vá-
llalat gyáregység-vezetőjének, *Bodó Pál-
nak*, a Miskolci Erdőfelügyelőség igazga-
tóhelyettesének, *dr. Konecsni Istvánnak*,
a MÉM Élelmiszer-ellenőrző és Vegyvizs-
gáló Központ osztályvezető-helyettesének,
a MUNKA ÉRDEMREND bronz fokoza-
ta kitüntetés adományozta.

A mezőgazdasági és élelmezésügyi mi-
niszter a KIVÁLÓ MUNKAÉRT kitün-
tetést adományozta az „Országos Igaz-
ságügyi Szakértői Értekezlet” alkalmából,
eredményes, jó munkája elismeréseként
dr. Szőnyi László, a mezőgazdasági tu-
dományok kandidátusa, a MÉM Erdő-
rendezési Szolgálat; és nyugállományba
vonulása alkalmából eredményes, jó mun-
kája elismeréseként *Vilček János* tu-
dományos főmunkatárs, az Erdészeti Tu-
dományos Intézet dolgozója részére.

Keresztesi Béla akadémikus, az Erdé-
szeti Tudományos Intézet főigazgatója,
egyesületünk főtítkárát, *Király Pált*, az
intézet fejlesztése érdekében végzett
munkájának elismeréseként, VADAS JE-
NŐ-EMLEKÉREMMELEL tüntette ki.

A mezőgazdasági és élelmezésügyi mi-
niszter, emléktárgy átadása kíséretében
köszönetét és elismerését fejezte ki *dr.*

Madas Andrásnak, az Országos Erdésze-
ti Egyesület volt elnökének, aki 23 éven
át látta el az egyesület vezetési felada-
tait.

Dr. Madas András megköszönte az el-
ismerést és kérte a minisztérium veze-
tésének további támogatását az egyesü-
let számára.

*

Nyugdíjazás

A mezőgazdasági és élelmezésügyi mi-
niszter illetékes helyettese, *dr. Süttö
Lászlót*, a minisztérium tájékoztatási fő-
osztályán betöltött osztályvezetői mun-
kaköréből — munkáját megköszönve —
felmentette és nyugdíj jogosultságára te-
kintettel, munkaviszonyát 1980. április 30.
napjának hatályával megszüntette.

*

Halálozás

Sára Jenő gyémántdiplomás erdőmér-
nök, 1979. november 2-án, 92 éves korá-
ban elhunyt. Temetése 1979. november
8-án volt, Nyíregyházán.

Hordóssy Béláné (sz. *Szabó Eszter*) okl.
erdőmérnök, a MÉM Erdészeti és Faipari
Hivatal dolgozója, 42 éves korában, tra-
gikus hirtelenséggel elhunyt.

*

Új tagfelvétel

Dr. Kovács János tanár, tudományos
főmunkatárs, Székesfehérvár; *Urbán László-
né* okl. közgazdász, Budapest; *Pápa Má-
ria* számítástechnikus, Budapest; *Csepányi
Bertalan* erdőmérnök, Miskolc; *Dem-
jén Béla* erdésztechnikus, Baskó; *ifj. Faj-
ger István* erdésztechnikus, Gönc; *Glück
István* erdésztechnikus, Erdőbénye; *Ivony
László* erdésztechnikus, Lillafüred; *Lé-
man Béla* erdésztechnikus, Lillafüred;
Lipták László erdésztechnikus, Sajóvá-
mos; *Martoss Tibor* erdőmérnök, Mis-
kole; *Oláh János* erdész, Abaújszolnok;
Pásztor János erdésztechnikus, Szerencs;
Simon Sándor erdésztechnikus, Dövény;
Tamás János autószerelő szakmunkás,
Nagybózsva.

AZ ERDŐ SZERKESZTŐ BIZOTTSÁGA. Elnök *dr. Solymos Rezső* a mezőgazdasági tudományok
(erdészeti) doktora, Budapest; főmunkatárs *Jérome René*, Budapest. Tagok: *Balázs István*,
Budapest; *Bánszegi József*, Kemencepaták; *dr. Bondor Antal*, Budapest; *dr. Berdár Béla*, Buda-
pest; *Botos Géza*, Debrecen; *Cebe Zoltán*, Szombathely; *Csötönyi József*, Budapest; *Deák István*,
Tamási; *Erdős László*, Budapest; *dr. Fírbás Oszkár*, Sopron; *Gáspár-Hantos Géza*, Budapest;
Haják Gyula, Budapest; *dr. Herpay Imre*, a mezőgazdasági tudományok (erdészeti) kandidátusa
Sopron; *Jáhn Ferenc*, Eger; *dr. Járó Zoltán*, a mezőgazdasági tudományok (erdészeti) kandidá-
tusa, Budapest; *dr. Káldy József*, a mezőgazdasági tudományok (erdészeti) kandidátusa, Sopron;
dr. Kecskés Sándor, a műszaki tudományok doktora, Sopron; *Keszthelyi István*, Budapest; *Ki-
rály Pál*, Budapest; *dr. Királyi Ernő* a közgazdasági tudományok kandidátusa, Budapest; *dr. Kiss
Rezső*, Budapest; *Lakatos Zoltán*, Kaposvár; *Murányi János*, Budapest; *Rodek Márton*, Nagy-
kanizsa; *Rácz Antal*, Budapest; *Soós Károly*, Kecskemét; *Stádel Károly*, Győr; *Szentkúti Ferenc*,
Pécs; *dr. Szepesi László*, a mezőgazdasági tudományok (erdészeti) doktora, Budapest; *Szikra
Dezso*, Veszprém; *Tóth István*, Nógrádverőce; *dr. Tóth Sándor*, a mezőgazdasági tudományok
(erdészeti) kandidátusa, Budapest; *Varga Béla*, Eger; *Vida László*, Szeged.

